

הישיבה המאה-ושמונים-ושבע של הכנסת האחת-עשרה

יום שלישי, ל' באדר א' התשמ"ו (11 במרס 1986)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:04

א. שאילתות ותשובות

שנת 1982 — 220,000 דולר; שנת 1983 — 801,000 דולר;
שנת 1984 — 1,927,000 דולר. סך-הכול: 2,948,000 דולר.

5 ו-6. כל הגורמים שקיבלו היתרים הם יזמים פרטיים, פרט לאחר שהוא יזם חצי-ציבורי, שותף בו גוף ציבורי.

הנתונים מרוכזים בידי אותם גורמים מוסמכים, שעל-פי המלצתם הוצאו האישורים.

7. תושבי חוץ רשאים לרכוש בעלות בחברות המחזיקות במקרקעין, או לרכוש מקרקעין ביהודה ובשומרון באופן ישיר, וכל זאת לפי הוראות הממשל, אין בדינו נתונים על השקעות של תושבי חוץ ברכישת מקרקעין ביהודה ובשומרון ועל השטחים שנרכשו על-ידם.

היו"ר ח' גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני סגן השר, הרשה לי להעיר, שהשאלתה, הוגשה ב-31 בדצמבר 1985, ואנחנו עכשיו בחודש מרס.

היו"ר ח' גרוסמן:

יחסית לתשובות על שאילתות אחרות, מצבך טוב.

אורה נגיד (המערך):

יש שרים שמשיבים רק אחרי שנה.

יאיר צבן (מפ"ם):

לא קיבלתי תשובה על שאלה 3, על דרכי הפיקוח, כאשר העסקות נעשות באמצעות "חברות-נכדות" הרשומות ביהודה ובשומרון. כמו כן לא קיבלתי תשובה על שאלה 6 — כמה דונמים נרכשו על-ידי היזמים האלה.

שאלה נוספת שאני רוצה לשאול היא זו: כאשר מדובר ב-3 מיליוני דולר לערך, הסכום הזה כלל אינו מכסה את ערך הקרקעות שנרכשו על-ידי יזמים פרטיים ביהודה ובשומרון. הבדיקה היא אחת משתיים: או שצריך להניח שהקרקעות האלה נרכשו בלירות, מה שמזמזם כלל על-ידי אנשים המקורבים לעניין, או שהיקף השימוש במטבע-חוץ הוא גדול הרבה יותר, ולאוצר אין כלל פיקוח על כך. הייתי רוצה לשמוע מהי דעתו של סגן השר.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

לשאלה של חבר הכנסת יאיר צבן — והתשובה מתייחסת גם להערה שלו: יש הבדל בין שאילת המתייחסת לנתונים או לתפקידים שהם פנימיים של המשרד, לבין שאילת לגבי גוף שהוא מחוץ למשרד, שהמשרד מייצג אותו. אומנם הפיקוח על מטבע-חוץ, מבחינה פרלמנטרית, הוא במסגרת האוצר, אבל על-פי החלטת הממשלה, שאושרה בכנסת בסוף 1977, הביצוע של הפיקוח על מטבע-חוץ הוא בבנק ישראל. כאשר דרושה תשובה מדויקת בנושא הקשור במספרים, שצריך גם לסכם

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אני פותחת בזה את ישיבת הכנסת. אבקש מסגן שר האוצר להשיב על שאילתות.

1665. שימוש לא-חוקי של ישראלים במטבע-חוץ בשטחים חבר הכנסת י' צבן שאל את שר האוצר ביום י"ט בטבת התשמ"ו (31 בדצמבר 1985):

אבקש מכבוד השר להשיב על השאלות האלה:

1. מה הם הנהלים המקובלים בהמרת מטבע-חוץ לצורך עסקאות בשטחים המוחזקים?

2. מה הן דרכי הפיקוח על שימוש לא-חוקי של ישראלים במטבע-חוץ לצורך עסקאות בשטחים המוחזקים?

3. מה הן דרכי הפיקוח, כאמור, כאשר העסקה נעשית באמצעות "חברות-נכדות" הרשומות ביהודה ובשומרון, אך מייצגות למעשה אינטרסים של אזרחים ישראלים?

4. כמה מטבע-חוץ הקציב המפקח על מטבע-חוץ לצורך רכישת קרקעות ביהודה ובשומרון בכל אחת מעשר השנים האחרונות?

5. כמה מטבע-חוץ מתוך הסכומים הנ"ל הוקצב בכל אחת מהשנים הללו לצורך רכישת קרקעות על-ידי יזמים פרטיים?

6. כמה דונמים נרכשו על-ידי יזמים אלה באמצעות ההקצבות שקיבלו במטבע-חוץ בכל אחת מהשנים הללו?

7. האם ידועה לשר התופעה של מסירת קרקעות ביהודה ובשומרון לתושבי חוץ-לארץ על-ידי מתווכים ישראלים, ואם כן — (1) מהו היקף התופעה? (2) כמה מטבע-חוץ הוכנס לארץ כדי כתרצאה מעסקאות אלה? (3) מה עשה משרד כדי למנוע העלמת הכנסות במטבע-חוץ בעסקאות כאלה?

סגן שר האוצר ע' אמורי:

1. ההיתרים ניתנו רק לאחר קבלת המלצות של נציגי משרד הממשלה והממשל הצבאי, המטפלים בהתיישובות באזור יהודה ושומרון, או שההיתרים הותנו בהצגת אישור מגורמים אלו בפני הסותר המוסמך לצורך רכישת מטבע-חוץ.

2 ו-3. עסקאות במטבע-חוץ באזור יהודה ושומרון יכולות להתבצע אך ורק על-פי הוראות הממשל הצבאי, שבענייני מטבע-חוץ. מאמץ בדרך כלל את הוראות הפיקוח על מטבע-חוץ הקיימות בישראל. גם האכיפה של הוראות אלו ביהודה ובשומרון היא בידי הממשל הצבאי.

4. ההיתר הראשון ניתן רק במרצת שנת 1981, ולפיכך אין אפשרות להתייחס לעשר השנים האחרונות, שבהן לא היו היתרים. הסכומים המפורטים בהמשך מהווים תקרה להיתרים שניתנו, ואין זה אומרישכל הסכומים נוצלו או מומשו. בשנת 1981 זה רק התחיל, השנים שבהן ניתנו אישורים הן כדלקמן:

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

בנק ישראל אינו קובע את המדיניות של הממשלה. בנק ישראל פועל כשניתנות המלצות או אישורים של משרדי ממשלה והממשל הצבאי האממונים על הטיפול בהתיישבות באזור יהודה ושומרון. אין לבנק ישראל מדיניות משל עצמו בעניין זה.

חיים רמון (המערך):

האם היום נותנים?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

איני יודע. זוהי שאלה שלא הופיעה בשאלות.

חיים רמון (המערך):

אני שואל כרגע. האם אפשר לקבל נתונים אם היום עושים זאת?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

ודאי שאפשר, ואני ממקש, אנא שאל שאילתא נוספת. אני אברר זאת ואשמח להשיב לך. לא הייתי רוצה לענות לך מידעה אישית, בלי שיש כיוון לדברי עלידי מסמך מבנק ישראל.

1817. שכירת מבנים לשימוש משרדי הממשלה

חבר הכנסת א' נחמיאס שאל את שר האוצר ביום כ"ד בשבט התשמ"ו (3 בפברואר 1986):

בשבועון "כותרת ראשית" מיום 22 בינואר 1986 פורסמה כתבה בשם "בית לפקיד", הדנה בכוחו כספי ציבור.

שאלותי לכבוד השר:

1. האם נכונות הידיעות בכתבה?

2. כמה כסף הוציאו משרדי הממשלה השונים, בנפרד וביחד, לצורך שכירת מבנים במהלך השנה האחרונה 1985?

3. האם מחלקה כלשהי באוצר בוחנת את הכדאיות הכלכלית של הקמת מבנים ממשלתיים במקום שכירות?

4. איזה תמריץ ניתן למשרדים השונים כדי שיתיעלו בתחום זה של שכירת מבנים — פיזור מכני משרד החינוך בירושלים, לדוגמה?

תשובת סגן שר האוצר ע' אמוראי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. במקרים מסוימים, בגלל אילוצי היצע וזמינות נכסים, אלו העובדות. אולם כנגד מקרים אלה, כפי שידוע לרוב הציבור הנוקל למשרדי הממשלה, ממוקמים חלק מהמשרדים בדיר מיושן, בלתי נאות, וללא תנאים הולמים לעובדים ולאזרחים הנוקקים לשירותיהם.

הדיוור המשיי הממשלתי השכור בארץ מתפרס על כ-900 מבנים בשטח של כ-400,000 מ"ר; כ-100,000 מ"ר בירושלים; כ-200,000 מ"ר בלאביב והמרכז; כ-87,000 מ"ר בחיפה והצפון; 23,000 מ"ר בבאר שבע והדרום.

החשב הכללי במשרד האוצר מנהל במרכזו את נכסי הדיוור של המשרדים הממשלתיים השונים, למעט משרדי הביטחון והחקשורת ומתקנים ייעודיים, כגון תחנות משטרה ובתי-חולים, ואינו מנהל או מתערב בניהול הנכסי של החברות הממשלתיות השונות.

הפעילות הנכסית מתבצעת תוך אילוצי תקציב מצד אחד ואילוצי היצע וזמינות נכסים מצד שני; עם זאת, קיימות תוכניות לטווחים השונים המתונות באילוצים הנ"ל.

אותם, וזה לא במסגרת משרד האוצר, איננו אדונים של הזמן. אנחנו מבקשים את התשובות ומסבירים את החשיבות של מתן תשובה לחבר כנסת מעל דוכן הכנסת. לכן, אני מבקש שלא לזקוף את זה לחובתנו.

בעצם המבצע כאן, המוציא את האישור על מטבע-החוק, וגם מי שנותן, וגם מי שמחליט הוא הממשל ולא בנק ישראל. בנק ישראל רק מסביר לממשל מה הם הקריטריונים שלו לאישור, והממשל מאמץ, בדרך כלל, כיהודה ובשומרון קריטריונים של בנק ישראל. אבל האישורים והידע מצויים בממשל הצבאי. אני חושב שלגבי יתר הפרטים ראוי שחבר הכנסת הנכבד יפנה למי שממונה על כך. כל החומר שהיה מרוכז, הפרטים שהיו במשרד המפקח על מטבע-חוק, הועברו אלינו והושמעו עלידי עכשיו.

1666. הקצבות מטבע-חוק לרכישת מקרקעין בגדה המערבית
חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר האוצר ביום י"ט בטבת התשמ"ו (31 בדצמבר 1985):

בעקבות הידיעות שלפיהן אישר בנק ישראל המרת שקלים למטבע-חוק כשביל רכישת מקרקעין בשטחי הגדה המערבית, אודה לשר אם ישיב:

1. האם נכון כי בנק ישראל הקציב מטבע-חוק למטרה זו?
2. אם כן — מה הם הקריטריונים המדויקים שלפיהם ניתנה ההקצבה?

3. מהם הסכומים שהוקצבו למטרה הנדונה בכל אחת מעשר השנים האחרונות?

4. האם ניתנת הקצבת מטבע-חוק לאזרחים ישראלים לצורכי רכישת מקרקעין בחוץ-לארץ?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

1. כן.

2. ההיתרים ניתנו לאחר קבלת המלצות של נציגי משרדי ממשלה והממשל הצבאי המטפלים בהתיישבות באזור יהודה ושומרון, או שההיתרים הותנו בהצגת אישור מגורמים אלו בפני הסוחר המוסמך לרכישת מטבע-חוק.

3. נא ראה תשובתי המדויקת, ובכללה המספרים, על שאלה זוהי של חבר הכנסת יאיר צבן לעיל.

4. בעיקרון לא. במקרים מסוימים קורה שההשקעה המאושרת בחוץ-לארץ למטרות קידום היצוא כוללת גם מבנים ומחסני ערובה, ובמקרים כאלה כוללת ההשקעה המאושרת גם את הקרקע.

לגבי קבלנים, שקיבלו היתרים לעבודות בנייה בחוץ-לארץ לא כלל ההיתר רכישת קרקע בחוץ-לארץ.

היו"ר ח' גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רב: בבקשה.

חיים רמון (המערך):

לשאלה 1. — אני רוצה לדעת מי היו נציגי הממשלה שפנו לבנק ישראל? האם די היה, כפי שתיארת, ללכת לסוחר מוסמך וכך לקבל מטבע-חוק, או שהיה שיקול דעת כלשהו לבנק ישראל לומר: למטרה הזאת אני מקצה מטבע-חוק. או אינני מקצה מטבע-חוק?

אני רוצה לדעת דבר נוסף, האם כיום, אחרי שהתברר שחלק מהעניינים לא היו כשרים, בנק ישראל עדיין מקצה מטבע-חוק כדי לקנות מקרקעין בגדה המערבית?

שאלות הן:

1. האם פעילות עובדי מס הכנסה נעשית על-פי החוק, והאם אין בכך משום פגיעה באזרחים?

2. אם כן — מה היא התקנה החוקית המאפשרת פעילות זו?

3. אם לא — כיצד מצדיק השר פעילות זו?

4. אם כן — כיצד מסביר השר את העובדה שמשדרו לא התלונן עד היום על מעשיו של ראש עיריית הרצליה, הפוגע בעבודתם של פקדי ציבור העושים את מלאכתם?

5. מדוע אין מס הכנסה עושה את תפקידו באיתור נישומים בדרך מינהלית, גם אם הדבר כרוך בעבודה מאומצת יותר של פקדיו?

6. מה בדעת משרדך לעשות כדי להעמיק את הגבייה בדרך של מינהל מחוקן ולא בדרך של שימוש יומיומי במה שצריך להיות הצעד האחרון?

תשובת סגן שר האוצר ע' אמוראי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

השאלות מתייחסות רק לעיקול רכבם של חייבי מס כבבישים, פעילות שהיא במסגרת סמכויותיהם של פקדי הגבייה על-פי חוק, כפי שיפורט להלן, והיא כנראה לא נגעה בנקודה הבעייתית, דהיינו, שגם אזרחים נוספים מעוכבים על-ידי הרשויות. בתשובתי אתייחס לשתי הנקודות.

1. עיקול רכב של חייבי מס: פקודת המסים (גבייה) מסדירה את חובותיהם וסמכויותיהם של גובי המסים ופקדי הגבייה. סעיף 4 לפקודה קובע: "נישום אדם כהלכה בסכום בקשר לאיזה מס ולא שילם אותו אדם את הסכום בתוך 15 יום למן היום שהיה חייב לפורעו ולאחר שנמסרה לו דרישה בכתב לשלם את הסכום שהוא חייב לפורעו ושלא פרעו, ייתן פקיד גבייה כתב-הרשאה לגובה מסים ובו יצונוה לדרוש מאת החייב לשלם מייד את הסכום המגיע ממנו ולגבותו, אם לא ישלמו, על-ידי חפיסתם ומכירתם של נכסי המיטלטלין של החייב באופן המותנה להלן".

מן הבחינה המשפטית, אין הרבה מה להוסיף על לשון הסעיף עצמו ועל סגנונו המחייב, שאינו משאיר אפילו הרבה שיקול דעת לרשויות, וברור שעיקול רכב נעשה על-פי חוק.

מן הבחינה הציבורית, יצוין כי השיטה מופעלת בתנאים האלה: 1. נכללים בה בעלי חובות של 90 יום לפחות; 2. סכום החוב המינימלי — 2,000 שקל חדש; 3. הנישום קיבל לפחות ארבע הודעות, על-פי פקודת המסים הגבייה, שנכסיו יעוקלו; 4. הנישום קיבל לפחות הודעה אחת שבה נמסר לו כי שמו כולל ברשימת חייבים המוצעים לעיקול רכושם.

כל פעולה של אכיפת גבייה והוצאה לפועל היא פגיעה באזרחים, היא מחויבת על-פי חוק, רק לאחר שמצו צעדים קודמים וכצעד אחרון.

חפיסת רכבים כבבישים הוכיחה את יעילותה הן כאמצעי שנועד לסרבני מס להסדיר את חובם — הגניסין מראה שהסיכוי להיתפס במחסום גדול מזה של הוצאת מיטלטלין מתוך הבית — והן כאמצעי גבייה על-ידי מכירת הרכב.

האמצעי המקובל מאז ומעולם לאכיפת הגבייה הוא ביצוע עיקולים בתוך חצריו של החייב, לפעמים על-ידי פריצת דירתו; והוא אינו פוגע פחות באזרחים. פעילות מס הכנסה כבבישי הארץ היא אחת הדרכים שנקטו כדי להעמיק את הגבייה.

2. בשנת הכספים 1985 הוציאו משרדי הממשלה לצורך שכירת דיור, במחירים שוטפים למועדי חשלושים שונים, סכום של כ-10.34 מיליון שקל חדש, לפי החלוקה הזאת (הנתונים לא כוללים את משרד הביטחון): משרד ראש הממשלה — כ-0.40 מיליון ש"ח; משרד האוצר, על אגפיו השונים — כ-2.17 מיליון ש"ח; משרד הבריאות — כ-0.67 מיליון ש"ח; המשרד לענייני דתות — כ-0.12 מיליון ש"ח; משרד החינוך והתרבות — כ-1.10 מיליון ש"ח; משרד התקלאות, וככלל מנהל מקרקעי ישראל — כ-0.56 מיליון ש"ח; משרד התעשייה והמסחר — כ-0.26 מיליון ש"ח; משרד המשטרה — כ-0.70 מיליון ש"ח; משרד המשפטים, ובכלל בתי-משפט — כ-0.83 מיליון ש"ח; משרד הרווחה והעבודה — כ-0.97 מיליון ש"ח; משרד הפנים — כ-0.21 מיליון ש"ח; משרד הקליטה — כ-0.25 מיליון ש"ח; משרד הבינוי והשיכון — כ-0.11 מיליון ש"ח; משרד התחבורה — כ-0.98 מיליון ש"ח; משרד החירום — כ-0.03 מיליון ש"ח; משרד האנוגיה והתשתית — כ-0.12 מיליון ש"ח; משרד התקשורת — כ-0.86 מיליון ש"ח.

3. הנושא נבחן במשותף ובאופן שוטף על-ידי החשב הכללי ואגף התקציבים באוצר.

4. שכירת הדיור למשרדים השונים מותנית וכפופה לאילוצי התקציב, כאשר הקו המנחה הוא העמדת הטוב והמתאים ביותר הניתן להשגה באילוצים הקיימים.

לצורך ייעול הנושא, תוך ראיית הצרכים והשוק ובדיקתם, מתבצעת שכירת הדיור למשרדים כמרוכז על-ידי האוצר, כעלויות השכירות מחויבים המשרדים.

1880. ביקורות של עובדי מס הכנסה בשבת

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר האוצר ביום ט' באדר א' התשמ"ו (18 בפברואר 1986):

בעיתון "המוריד" מיום ה' בשבט התשמ"ו, 15 בינואר 1986, פורסם כי אנשי מס הכנסה ערכו ביקורים בבתי-עסק הפתוחים בשבת. כמו כן פורסם, כי לאחרונה משרד החל להפעיל ביקורות מס בשבת.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם הידיעות הנ"ל נכונות?

2. האם תורה להפסיק העסקת עובדי המס בשבת, בהסתמך על החוק, או לחלופין תורה להעסיק רק עובדים לא-יהודים?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

1. הידיעות נכונות.

2. אגף מס הכנסה ימשיך לקיים ביקורות גם בשבתות, על-ידי עובדים יהודים ועל-ידי עובדים שאינם בני דת היהודית.

העובדים מועסקים על-פי היתר הרשות המוסמכת, בהתאם לחוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א — 1951.

1883. פעולות פקחי מס הכנסה בכבישי הארץ

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר האוצר ביום ט' באדר א' התשמ"ו (18 בפברואר 1986):

לאחרונה החלו פקחי מס הכנסה לעצור כלי רכב באופן מקרי בכבישי הארץ ולעקל כלי רכב שבעליהם רשומים כבעלי חוב למס הכנסה, גם אם בדיעבד מתברר, כי לא מוגש נגד רובם כתב אישום על העלמות מס.

3. שאלת חוקיות הקמת מחסומים והפעלתם הועברה כינחיים להכרעתו של היועץ המשפטי לממשלה. הוא טרם נתן תשובה סופית, וכינחיים ניתנה הוראה להפסיק שיטה זו של גבייה.

4. לדעתנו, יש בהתערבותו של ראש עיריית הרצליה משום הפרעה לעובד ציבור במילוי תפקידו. ברם, בטרם תינקט פעולה בנדון, נחתנו לחכות לגיבוש עמדתו הסופית של היועץ המשפטי לממשלה.

2. הקמת מחסומים: השאלה היכולה להישאל בקשר להקמת מחסומים היא על שום מה יעוכבו אנשים שאינם חייבי מס באותם מחסומים כאשר סמכויותיהם של פקדי הגבייה היא רק נגד חייבי מס.

לו הייתה קיימת אפשרות לעכב רק רכב המופיע ברשימות, לא הייתה מתעוררת שום שאלה לגבי חוקיות הפעולה כמבואר לעיל. ברם, לעת עתה, זקוקים פקדי הגבייה לשהות מינימלית כדי לבדוק אם רכב מסוים מופיע ברשימות שלהם, ולצורך זה מעוכבים רכבים לרגע קט רק לצורך הזיהוי.

ב. הצעת חוק המלווה (חברות ביטוח) (תיקון מס' 6), התשמ"ו — 1986*

(קריאה ראשונה)

חבר הכנסת חיים רמון, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי כריאון.

חיים רמון (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להתייחס באופן ישיר להצעת החוק הספציפית כפי שהובאה על-ידי סגן כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לאישור הכנסת בקריאה ראשונה את חוק המלווה (חברות ביטוח), (תיקון מס' 6), התשמ"ו — 1986. ביטוח החיים הוא אחד מאפיקי החיסכון לטווח ארוך במשק. סכומי החיסכון בביטוח חיים הם כ-3% מסך הנכסים הפיננסיים של הציבור, וכ-8% מהנכסים לטווח ארוך.

היו"ר ח' גרוסמן: אנחנו עובדים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק המלווה (חברות ביטוח) (תיקון מס' 6), התשמ"ו — 1986. קריאה ראשונה. יביא את החוק סגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לאישור הכנסת בקריאה ראשונה את חוק המלווה (חברות ביטוח), (תיקון מס' 6), התשמ"ו — 1986. ביטוח החיים הוא אחד מאפיקי החיסכון לטווח ארוך במשק. סכומי החיסכון בביטוח חיים הם כ-3% מסך הנכסים הפיננסיים של הציבור, וכ-8% מהנכסים לטווח ארוך.

כיסוי תוכניות ביטוח החיים מתבצע בעיקר באמצעות איגרות-חוב ממשלתיות מיוחדות המונפקות לחברות הביטוח, במסגרת חוק המלווה (חברות ביטוח), החוק שבתיקונו אנחנו הנים.

אבל גם בחוק הזה איננו צופים אפשרות כלשהי לתמורה, ואני מתכוון למצב שבו חברות הביטוח למשל, גם בביטוח חיים צמוד — ואני מכיר את הקושי ואני מודע לבעיה של ביטוח חיים צמוד — אבל שגם, חברות הביטוח יוכלו להשתמש בכספים שהם למעשה כספי חיסכון של הציבור לטווח ארוך. זאת המשמעות של ביטוח חיים צמוד לצורכי המשק הפרטי, ולא יהיה מצב כפי שהוא היום, שבו הכסף הזה עובר לממשלה והממשלה משתמשת בו שלא לצורכי המשק אלא לצורך סגירת גירעון בתקציב. ככל שנקטין את התוכה ואת האחוזים שחברות הביטוח, גם קרנות הגמל כמובן, חייבות להעביר לממשלה ונאפשר לחברות — כמובן בכללים שייקבעו באמצעות של איגרות-חוב, בדרכים שיבטיחו את כספם של הרוכשים, לא שכספם של המבוטחים יהיה הפקר — ללות כספים בריבית סבירה, נורמלית — — —

יאיר צבן (מפ"ס):

איך תבטיח זאת?

חיים רמון (המערך):

כפי שאני מבטיח זאת היום באיגרות-חוב, היום, אגף שוק ההון באוצר בודק את החברה, בודק את הערכויות שיש לחברה וכן, לא כל דיכפין יכול לבוא ולהוציא אמסיה. לחלק גדול מהחברות שפונות היום למשרד האוצר בבקשה להנפיק איגרות-חוב לצורך, משרד האוצר אומר: הערכויות אינן מתאימות, אינן עומדות בקריטריונים, החברה איננה די טובה, ואנחנו לא מאפשרים לציבור להסתכן בקניית איגרות-חוב שלה. הווי אומר, גם היום יש האמצעים והיפוקות.

אנו מציעים, במסגרת תיקון מס' 6 לחוק, להכניס שינויים מספר, ואותם אמנה כדלקמן: א. להסמיך את הממשלה להנפיק במסגרת החוק איגרות-חוב עד שנת 1990: ב. לשנות את תנאי איגרות-החוב ולהתאימם לתנאים שנקבעו לגבי קופות גמל, איגרות-חוב סחירות, תוכניות חיסכון וכו', לפיהם נהנה החוסך מהמדד האחרון בניכוי 5%, אני מקווה שלתיקון שאנחנו מביאים עכשיו לא תהיה משמעות, כי על-פי הניסיון של שלושת החודשים האחרונים האינפלציה הייתה בממוצע חצי אחוז לחודש, ואם זה יימשך כך, אי אפילו אם יהיה שיעור האינפלציה בין 1% ל-2%, לא יהיה לתיקון זה משמעות: ג. לאשר במקרים מסוימים, כמנוף להסכמת המפקח על הביטוח, להעביר את איגרות-החוב מחברת ביטוח אחת לרעותה. הוראה זו נדרשת בעיקר למקרים שבהם מועברים תיקי ביטוח חיים מחברה לחברה, והיו לנו, לעצורנו, בזמן האחרון סיבות לא סימפתיות להעברה כזאת: ד. לאפשר הנפקת איגרות-חוב על-ידי הממשלה כמחיר העולה על ערך הנקוב, והמשמעות היא הקטנת שיעור התשואה על האגרה. השימוש באפשרות זו הוא כדי להרחיב ולקנוס חברות שסטו משיעורי ההשקעה שאושרו, כידוע לכם, חברות הביטוח חייבות בהפקדה של 85% מכספי החיסכון באוצר. זה גם מבטיח את החוסך. זה מאפשר את תוכניות ח"ץ — ביטוח חיים צמוד. אבל לא חמיר הן עומדות בכך, וזוהי סנקציה שתהיה עכשיו בידי האוצר.

אני מבקש להביא את החוק הזה לאישור בקריאה ראשונה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לראשון המתדיינים בחוק הזה.

נושא הביטוח מתחיל להיות נכבד מאוד. פרובלמטי מאוד. יש בו הרבה סוגיות שטענות שניות, ויש צורך באדם שיתמסר לנושא הזה כלעדיף. מה עוד שמדובר בסכומים גדולים מאוד, שהם כספים של הציבור, ומישהו צריך לפקח עליהם כדי שהם לא יסוכנו.

אשר להצעות הספציפיות, אני חושב שהזמן גרמן, ולכן אני מציע שנצביע בעד הצעת האוצר בקריאה הראשונה.

הי"ד ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אוריאל לין, ואחריו — לחבר הכנסת שבח וייס.

אוריאל לין (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, החוק הזה, כפי שציינ חבר הכנסת ארצי, מתחזה להיות חוק רגיל, לכאורה חוק שאין בו שום חידוש. אבל, לדעתי, יש בו חידוש משמעותי ביותר. החידוש הוא בכך שהממשלה אינה קוראת את תמונת המצב במשק, אם היום סבורים שצריך לחדש כלים בידי הממשלה והאוצר, כדי שהם יוכלו להמשיך וללוות כספים משוק ההון המדולדל בלאו הכי, אני חושב שזו קריאה לא נכונה בצורה משועתת של תמונת המצב.

היום אין עוד משאבים לממשלה. לאחר שתסתיים תקופת ההצלה של החברות, הארגונים והמפעלים הכושלים שצריך להצילם, לא יהיו עוד משאבים לממשלה כדי לכוונס לכיוון כלשהו של צמיחה. אם יש דבר אחד ויחיד שעדיין יכול לשמש לצורך חידוש ההון במפעלים, הרי זהו שוק ההון.

מדברים על גידול הייצוא. אדוני סגן שר האוצר, רק עכשיו חזרתי מוועדת הכלכלה, ושם נאמר לנו באופן מוסמך ממקורות מוסמכים, שהייצוא בחודשים ינואר-פברואר 1986 ירד במונחים ריאליים ב-8% לעומת התקופה המקבילה אשתקד. אחת הסיבות לכך היא, שבאותם מקומות שבהם צריך לחדש את מלאי ההון, אין מחדשים אותו, כי פשוט אין לכך מקורות. הממשלה אינה יכולה לתת את המקורות האלה. המערכת הבנקאית היום צריכה להיות עסוקה בהצללת עצמה מעבר לכל דבר אחר, ואין לה היכולת לתת את המקורות הנחוצים כדי לאפשר צמיחה וגידול במקומות שבהם אנחנו צריכים אותם. זה לא יעזור אם יש חלק מסוים של ההון שאינו מנוצל. למקום שצריך לגדול כדי לייצא — אין לנו משאבים, לממשלה אין משאבים ולמערכת הבנקאית אין משאבים. נותר רק שוק ההון, והממשלה חוסמת אותו כליל בפני הסקטור העסקי.

הצעת החוק השגרתית הזאת המונחת לפנינו אומרת, שהממשלה אינה רואה מקום לשנות את מדיניותה. אני חושב, שעובדה זו פירושה, שאין היא קוראת את תמונת המצב במשק, על אף הלחצים הבלתי-פוסקים שהיא נתונה בהם היום, כדי להציל חברות ומפעלים אחרים. בהצעת החוק יש גם שיפור תנאים, השווה התנאים של ההלוואות שהממשלה והאוצר ילוו מחברות הביטוח לאלה של איגרות-חוב, כך שיש פה אפילו שיפור של יכולתה של הממשלה ללוות. זה מחזק את דברי, ואני חושב שחשוב ביותר שהאוצר יקבע אחת ולתמיד עמדה ברורה, אם הוא רוצה להמשיך לסגור את שוק ההון כליל בפני המגזר העסקי.

הי"ד ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, אחרון המשתתפים בדיון.

לשמחתי, אם אינני טועה, ויתכן אותי סגן השר, שהוא מנוסה ובקיא ממני בנושא הזה, עוד לא קרה שחברה פרטית שהנפיקה איגרות-חוב לא עמדה בכך. אם אינני טועה, לא היה כדור הזה בתולדות מדינת ישראל. הדבר הזה מעיד על כך שכרוב המקרים, כאשר מאשרים אמיסיה, יש לחברה שמנפיקה יכולת לעמוד בכך.

לכן הייתי שמח מאוד לו היה שוק ההון במשרד האוצר יוצא מהקיפאון, או אולי מהזהירות המופלגת שהוא נתון בה כבר שנים. אני יודע שהוא צריך למחזר סכומי עתק כל שנה, השנה זה 3.6 מיליארדי דולר, נדמה לי, ויש בהחלט בעיות. אינני חושב שאפשר לנהוג קלות ראש בעניין זה. אבל הזהירות המוגזמת הזאת גורמת לכך שחברות מתמוטטות, וכסוף הן באות לממשלה ואחיה מזרים להן הון בדרך אחרת, בתנאים יותר קשים, ואינך מרוויח שום דבר. לכן, הזהירות הזאת גם היא גורמת למפלות.

הייתי מבקש ממשרד האוצר, בעיקר לנוכח ההצלחה של התוכנית הכלכלית עד היום, להציע שינויים בחוכה של חברות ביטוח וקרנות הגמל להפקיד כספים באוצר ולאפשר לחברות במשק היצרני ליהנות מהכספים האלה על-מנת להשקיע אותם באמת בפיתוח. ליצור מקומות עבודה, להקטין את האבטלה ולצאת לאיוו שהיא התחלה של עצמאות כלכלית.

הי"ד ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי, ואחריו — לחבר הכנסת אוריאל לין.

יצחק ארצי (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כתיקון המוגש לנו היום אין חידוש, למעשה הוא חוזר על ההסדר שהיה קיים — לקיחת הכספים המצטברים מביטוח חיים צמוד ומסירתם כהלוואה למשרד האוצר.

ממאזנים שהתפרסמו השנה, הנוגעים לביטוח חיים, מתברר שיש ירידה ברווחים ובהכנסות מביטוח חיים. ייתכן שזה נובע במידה גדולה מכך שקיימת תחרות בין הקרנות למיניהן, המופעלות על-ידי הבנקים, לבין ביטוח החיים. הדבר הזה צריך להדאיג אותנו, גם בגלל הירידה בהכנסות, גם בגלל העובדה שהחיסכון בתחום הזה יורד, ואני רואה שחברות הביטוח נעקו למצב הזה, ושמענו בימים האחרונים שהחברות הביטוח הולכות לארגן קרנות וסידורים חדשים שבאים להתחרות עם הבנקים. התחרות כשלעצמה היא תופעה בריאה ולכן צריך לעודד אותה, אבל כדור לי שההכנסה של האוצר מהסכומים האלה תהיה קטנה יותר.

בכלל יש שאלה כיצד נראות חברות הביטוח וכיצד נראה הביטוח בימי מצוקה כלכלית. האם האנשים בורחים מהביטוח משום שזאת הוצאה שלכאורה כדאי לחסוך אותה, או שהם הולכים לביטוח משום שהסיכונים יורדו יותר גדולים. במידה שההענייני בנושא הזה לא יכולתי לקבל בשלב זה תשובה חד-משמעית מהחברות, משום שהזמן קצר מדי כדי לסכם סופית את העניין.

מה שראינו השנה הוא ההתמוטטות של שתי חברות ביטוח מכובדות. הדבר הזה מחייב את האוצר להדק את הפיקוח על מה שנעשה בתחום הזה. יש לי הרושם שבמסגרת עבודת ועדת-משנה בראשותו של חבר הכנסת וירשובסקי, שבה אנחנו מנסים להתעמק קצת בסוגיה זו, תהיה אחת ההצעות האופרטיביות שלנו למנות מפקח על הביטוח, שלא תהיה זהות בינו לבין תפקידים אחרים, כגון הפיקוח על שוק ההון.

דולר גיוסו על-ידי גורמי המשק — 100 מיליון על-ידי הפירמות בכללן ו-120 מיליון דולר במסגרת החוק, שמתקרא בלשון העם "חוק אלסינט", לגיוס הון לביצוע מחקר ופיתוח — הרי שבשנה זו את "חוק אלסינט" מחליף תקציב המדינה, ולעומת ה-100 מיליון יהיו לפחות 300 מיליון דולר שיאושרו לפירמות לגייסם בשוק ההון, שכן ועדת השרים לענייני כלכלה אישרה לאחרונה גיוס הון על-ידי הפירמות בשיעור של 450 מיליון דולר, מזה 150 מיליון מחליפים את הלוואות הפיתוח שבתקציב — קרי, מחליף-תקציב — אבל כנגד ה-100 מיליון יהיו הפעם 300 מיליון, וזו תוספת של 200 מיליון נטו.

אשר לדרך שבה זה יבוצע, כלי לגרוס לכך שהממשלה לא תוכל למחזר את אותם 95%, 93%, שאנחנו רוצים למחזר גם בשנה הבאה: אנחנו מקווים שתפעל אותה תיאוריה שמקובלת בקרב אנשי המדיניות המונטרית. אנחנו מקווים להסיט כספים משוק הכספים אל שוק ההון, בעבר, בחודשים האחרונים של שנת 1985, המקור למימון הלוואות קצרות מועד לפירמות היה כספי החיסכון לטווח קצר — דהיינו כספי תפ"סים ופק"מים, שגדלו מאוד עם היציאה ממה שקוראים דמו"י כסף, פת"ם-ע"ש וכדומה ערכים צמודי דולר, והמעבר אל השקל ופיקדונות בריבית נומינלית, בקרן וברביית נומינלית. אנחנו מקווים שמתוך המאגר הזה — שיחד עם הפת"ם-ע"ש הוא מהווה היום כ-5.7 מיליארדי דולר, אותו חלק של החסכונות לטווח קצר, שאינם צמודי דולר ואינם כסף במחזור ובקופות הבנקים, המונה כ-3 מיליארדי דולר — נוכל להסיט כשישית ממנו אל חסכונות ארוכי טווח, שישמשו מקור לגיוס איגרות-חוב, שהן מימון לטווח ארוך בריבית הרכה יותר נמוכה.

אין כוה כדי לומר שהפירמות לא תיאלצנה לשלם תשואה יותר גבוהה ממה שמשלמת הממשלה כשהיא מגייסת הון, אם הן תגייסנה את זה, נניח, ב-8% עד 9% — שזה למטה ממחצית ממה שמגייסים היום ריאלית, מה שמשלמים היום בעבור הלוואות קצרות מועד — אין זה אומר שזה לא ייקר כמשהו את העלות לממשלה, אולי ב-1%, כי אנחנו נעמוד בתחרות אתן. אבל בסך-הכול שוק ההון יהיה גדול יותר ויוכל לספק יותר מקורות מימון, ודאי יותר זולים, לסקטור העסקי.

אגב, גם קרן המטבע ממליצה ללכת בדרך שחבר הכנסת חיים רמון וחבר הכנסת ארצי הציעו, ואני הבעתי עכשיו את תמיכתי בהצעותיהם לאפשר לפירמות מגע ישיר של גיוס הון בשוק ההון.

לדברים של חבר הכנסת ארצי אני רוצה לומר, שהפיקוח הוא פרובלמטי, אבל לאחרונה יש שימת לב גדולה יותר באגף לשוק ההון והביטוח לפיקוח על פעילותן של חברות הביטוח, שמצבן שופר בעיקר בגלל שינוי בחתוקה: יצירת סימטריה בתחום האלמנטרי בצד הכנסות והוצאות וכיטוי על פער שהיה בכמה מהשנים, 1975–1982, בתחום ביטוח החיים.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. אני מעמידה להצבעה את הצעת חוק המלווה (חברות ביטוח) (תיקון מס' 6), התשמ"ו-1986. מי בעד העברת החוק לוועדת הכספים? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק המלווה (חברות ביטוח) (תיקון מס' 6), התשמ"ו-1986, לוועדת הכספים נתקבלה.

שבח וייס (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חוק כזה — בדרך הטבע, בנסיבות הזמן — מעורר ויכוח לגבי המדיניות הפיסקלית של הממשלה והמדיניות התקציבית, שהיו לגופו של עניין אני מתאר לעצמי שיש הסכמה רבה מאוד, אך אולי אין הסכמה לעצם החוק.

בעקבות הערוחיו של חבר הכנסת אוריאל לין והערות קודמות, שרק את חלקן שמעתי לדאבון לבי, אני מבקש לומר, שאין לי קושי מיוחד לתמוך בחוק הזה הפעם, בגלל מדיניותה של הממשלה. אני חושב שמדיניות הממשלה בתחום התקציבים מאופיינת בשנה האחרונה, וגם בתקציב הבא עלינו והעומד להיכנס לתוקפו כעוד כשנעצרים וחצי, במידה רבה של ריסון וברחיה ממשית ומוחשית מהדפסת כספים נוספים. יש שם בהחלט צמצומים וקיצוצים, שאגב בחלקם עוררו כאן ביקורת קשה בשל ההשלכות החברתיות שלהם, וגם מי שתמך בתקציב היה מודע להשלכות החברתיות שלהם. אם כן, לפנינו ממשלה אשר לפי שעה — אם אפשר לשפוט אותה על-פי תקציב אחד שעומד עכשיו להסתיים ותקציב אשר עומד להתאשר סופית ולהיכנס לתוקפו — יש בה המידה הדרושה של האחריות כדי שאפשר לה, על-ידי סיוע באמצעות חוק כלשהו, לגייס כספים למטרות קונסטרוקטיביות, ועל כן אין לי שום קושי לתמוך בחוק הזה.

עליתי על הבמה כדי להביע פעם נוספת תמיכה בגישה הנכוחה של הממשלה הזאת בעניינים פיסקליים ובעניינים תקציביים.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. סגן שר האוצר, האם אתה מבקש להשיב?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כן.

הי"ר ח' גרוסמן:

בבקשה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני אסיר תודה למתווכחים על תמיכתם העקרונית בחוק, אבל במיוחד לאלה מהם שהעלו שאלות ביחס לשוק ההון ולאפשרויות גיוס כספים על-ידי גורמי המשק בשוק ההון, שכן זאת לדעת: כאשר באנו להפעיל את התוכנית הכלכלית — בגלל מגבלות שבחלקן היו עצמיות ובחלקן בגלל רצונם של חברי הבית הזה — לא יכולנו לחלק את הנטל במידה שווה בין הגורמים הצרכניים ובין הגורמים היצרניים, ולעצרי הרב — וזאת גם אומרת משלחת קרן המטבע ברוח שלה — עיקר נטל ההבראה הוטל על הסקטור היצרני. אגב, ברוח קרן המטבע נטען שהפנסיונרים היו משוריינים לחלוטין מנטל התוכנית הכלכלית.

אשר לדאגה של חברי הכנסת מפני הלאמת שוק ההון באורח כולל: אני רוצה להעביר לחברי הבית את הידיעה שבשנה זו, בשנת התקציב העומדת להסתיים, איננו עומדים להגיע לגיוס הון נטו. אנחנו אפילו לא רוצים להגיע למחזור מלא. אנחנו מקווים שהתקציב יתאזן גם אם לא יהיה לנו גיוס הון נטו אלא נמחזר רק 85% מתשלומי הקרן והריבית, כך שאנחנו, חבר הכנסת לין וחבר הכנסת רמון, איננו משתמשים בשוק ההון כמקור לממן את התקציב, אלא למחזר את התשלומים. 5% אנחנו אפילו משתחררים לגורמי המשק, שהם כמובן גם החוסכים הפרטיים.

שנית, אנחנו מקווים שאם בשנה שעברה רק 220 מיליון

- ג. דרישה לבטל ההחלטה בדבר אישור הוראות: בצו הסדרת ייבוא טובין (הפקדה),
התשמ"ו — 1986; בצו שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 7),
התשמ"ו — 1986; בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 7),
התשמ"ו — 1986; בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 9).

התשמ"ו — 1986 *

תחליפי חלב מ-2% ל-10%. על מהדקים רוצים להטיל מס קנייה של 10% ותוספת מס של 50%.

כאמור, אלה דברים פעוטים, קטנים, אבל ככל שנה הם מצטברים למאות צווים. אנחנו מבססים עלייך כך שלוש מגמות יסוד: א. העלאת נטל המיסוי העקיף בישראל; ב. דחיפה והאצה של העלאת מחירים, גם משום הטלת מס על ייצור מקומי וגם משום הטלת מס על יבוא, ושלא תהיינה פה שום אשליות — הטלת מס על יבוא משמעותה העלאת מחירים. משום שהייצור המקומי חמיר מתיישר קצת מתחת למחיר המוצר המיובא. אנו הולכים בניגוד למגמה של ניסיון לקיים שוק חירותי וחופשי.

משום כך, אני מציע שהכנסת לא תאשר את הצו השלישי ואת הצו הרביעי.

אגב, מונח לפניכם עוד צו חדש להטלת מס על יבוא חוטי כותנה. הוא הונח השבוע על שולחן הכנסת, ואחם תראו עוד הרבה מאוד צווים כאלה. אני מציע שלא לאשר אותם, ולקיים במליאה דיון מעמיק באיזו מידה אנחנו רוצים להעלות את שיעור ההגנה על הייצור המקומי. באיזו מידה אנחנו רוצים להמשיך להעלות את מס העקיפין, ובאיזו מידה אנחנו רוצים ללכת בניגוד למגמה של פתיחת המשק המקומי לתחרות עם כלכלות אחרות. תודה רבה.

היו"ר ח' גרוסקמן:

תודה. יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת אברהם שפירא, האם אתה רוצה להשיב? בבקשה.

אברהם יוסף שפירא (יו"ר ועדת הכספים):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, עם כל ההכנה לרוחו ולכוונתו של חבר הכנסת אוריאל לין, אני אתייחס בחילה לנושא ההסברה ולאחר מכן לנושא הצווים.

בנושא ההסברה, נדמה לי שהוא מגוים. החלטות ועדת הכספים בענייני מכס ומס קנייה, תשלומי חובה, היטל מחקר והיטל למניעת היצף, הונחו לראשונה על שולחן הכנסת לפני כמעט שנה וחצי, ביום כ"ז בתשרי התשמ"ד, 22 באוקטובר 1984. לפי התיקון לחוק שיזם חבר הכנסת וירשובסקי, מאז ועד עתה, כל החלטה כזאת מלווה בנוסח מצולם של הצו המתאשר ובדבריו הסבר קצרים שיש בהם כדי להצביע על נימוקי הצו, וכאשר הצו איננו ברור מאליו — גם על מהותו.

נכון, בוועדה וכיחיד בוועדת המשנה בראשותו של חבר הכנסת אוריאל ויינשטיין, ניתן פירוט שאינו ניתן בדברי ההסבר, אבל יש בדברי הסבר כגון אלה הנתונים במקרה שלפנינו כדי להצביע בפני חבר הכנסת המתעניין מה הוא הנושא שבו מדובר, מהו מספר פרט המכס שבאים לשנות בו ומדוע משנים. פרטים נוספים הוא יכול, אם רצונו בכך, לבקש ולקבל במזכירות הוועדה או אפילו אצל הרשות המתקנה, אם בתוך שבועה ימים הוא מוצא שאין ההסבר מניח את דעתו, הוא יכול להביא את העניין לדיון במליאה. אכן, היו כמה מקרים שבהם

היו"ר ח' גרוסקמן:
אנו עוברים לסעיף ג' בסדר-היום: דרישה לבטל החלטה בדבר אישור הוראות בשורת צווים. רשות להכעת דעה נפרדת, לחבר הכנסת אוריאל לין.

אוריאל לין (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול ברצוני להעיר כי חלה פה טעות. אני מערער על צו ההפקדה; גם אני מערער על צו שעת-חירום המטיל היטלים על ייבוא כשר עגלים, אם כי יש סיבות טובות לערעור עליו. הערעור שלי הוא על שני הצווים האחרונים, שבהם מסתמנת מגמה המבוצעת בצורה נקודתית מפעם לפעם. במשהו שנראה מאוד טכני, בצורה כמעט מזערית.

מפעם לפעם מביאים לאישור מליאת הכנסת פעולה שנעשית בצו, בחקיקת משנה. ההסברים הם די טכניים, קשה לרדת לחקרם בקלות: אבל אני רוצה שיוכח שיש להם משמעות אחת ויחידה: העלאת המסים העקיפים בישראל; יתר על כן, במיוחד העלאת המסים על יבוא, כל אימת שיש לחצים של יצרנים מקומיים שרוצים לקבל תוספת הגנה על מה שהם מייצרים בישראל.

יש להבין שפעולה זו משמעותה: א. התייקרות המחירים במשק; ב. הגדלת ההגנה הניתנת לייצור המקומי.

מהן המשמעות הנובעות מהדברים האלה? וראי שאינני נדרש להסביר מהי המשמעות של העלאת המחירים במשק, אני רוצה שנוכח כי הפעולות המוצעות האלה, המובאות לאישור מליאת הכנסת מפעם לפעם, מצטברות מדי שנה בשנה לכדי מאות צווים ותקנות. אני רוצה להסב את חשומת לבם של חברי הכנסת להכבדה הזאת הנעשית בצורה נקודתית, כפי שאמרת, ובמהסברים טכניים שקשה להבינם, אבל במרוצת השנה מצטברים מאות צווים ותקנות למיניהם המכבידים ומעלים את היבוא העקיף, כי כל רכיבי המיסוי, אם זה מס קנייה אם מכס, וכחוצאה מכך גם מס ערך מוסף כי הוא מוטל על המוצר, גורמים לכך שהתעשייה המקומית הולכת ונעשית מוגנת יותר ויותר.

עליכם להבין שחתמנו על הסכם עם השוק האירופי המשותף. על-פי הסכם זה, בשנת 1989 אנחנו מבטלים כליל את כל חומות המכסים, על-פי התחייבותנו, אנו חייבים בשנת 1989 לקיים משק בעל כושר תחרות. אבל ההגמה המסתמנת כאן היא ניגוד מוחלט לכך.

הדברים אינם נראים מובנים כל כך. אנחנו רואים שעל פעולת ייצור של זוכית, למשל, רוצים להטיל מס קנייה. אנחנו רוצים שרוצים לבטל 5% פטור תוספת יבוא על יבוא של דוגמאות לצורך שיווק מקומי. אנחנו רואים שרוצים להטיל שוב מס גם על ייצוא צמיגים, שעד היום לא היה מוטל עליהם מס. רוצים להטיל מס על נורות העשויות כספית, לכאורה, בדברים קטנים. נוסף על כך, רוצים להעלות את המכס על מכשירי מוזן מ-2% ל-7%. רוצים להעלות את המכס על

לכן אני מבקש להוריד את ההסתייגות שלך.

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנחנו נצביע צו אחר צו. תחילה נצביע על ביטול החלטה בדבר אישור הוראות בצו הסדרת ייבוא טובין (הפקדה). התשמ"ז — 1986. מי לאישור הצו? מי נגד?

ה צ ב ע

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו הסדרת ייבוא טובין (הפקדה). התשמ"ז — 1986. נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 7). התשמ"ז — 1986. נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 7). התשמ"ז — 1986. נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 9). התשמ"ז — 1986. נתקבלה.

היו"ר ח' גרוסמן:
הצווים אושרו.

ניתנו הסברים כתובים מפורטים יותר לאור העניין הציבורי המיוחד בהם, בייחוד לגבי צווים בדבר הפקדות על יבוא.

אני חושב שבדברי ההסבר של הוועדה לעניינים מסוג זה יהיה מוגזם לפרט מה היא התצורה המקומית, מי הם הייצוגים המקומיים, מהו כושר הייצור שלהם, בכמה הוא הורחב לאחרונה, כמה יובא בשנים האחרונות, מניין, באילו מחירים ובמה תשפיע הטלת המכס או מס הקנייה או ההיטל או ההפקדה על כל אלה. נכון, תורה היא ולימוד היא צריכה, אבל תורה זו אינה מונחת בקרן זווית, וכל הבא ליטול אותה, יכול לבוא וליטול.

אני מבקש מחבר הכנסת אוריאל לין ומכל חברי הכנסת להסכים שלעניין דברי הסבר אלה די לחכימא ברמיזא.

לגבי ערעור על הצווים, חבר הכנסת אוריאל לין, בדרך כלל כשנבאים ומבקשים הפקדה או הטלת מסים, אנחנו בודקים ברושם — — —

אוריאל לין (הליכוד):

אין פה הקלות, יש רק הכבדות.

אברהם יוסף שפירא (יו"ר ועדת הכספים):

להיפך, כשיש הכבדה אנחנו בודקים למה, ובמצב של הייצור המקומי כיום, כשאנו יודעים שיש סכנה גדולה של אבטלה — והיא כבר קיימת — תפקידנו לשמור על הייצור המקומי, ואנו עושים את זה בנאווה. אנחנו רוצים שלפועלים שלנו תהיה עבודה, ואין לעשות הכול כדי לסגור מפעלים בארץ, רק משום שזה מיוצר בחוץ-לארץ.

ד. הצעות לסדר-היום

הנהגת שעון קיץ השנה

שעון הקיץ התברר שתי עובדות ידועות לכול, ונדמה לי שהן מקובלות על חלקים נרחבים של הציבור הישראלי. היה חיסכון באנרגיה. על כך יש נתונים של חברת החשמל ושל משרד האנרגיה, ואני מקווה ששר האנרגיה, אם הוא יבוא, יוכל להאיר את עיני הכנסת והציבור בפירוט העובדות. עובדה שנייה היא, שרוב גדול ומכריע של הציבור הביע שביעות רצון מהנהגת שעון קיץ. נהנה הנאה רבה וראה בהנהגת שעון קיץ תרומה לרווחת הציבור. מעל ומעבר לכל השיקולים הרציונליים שדנו עליהם בטרם הנהגת שעון הקיץ. כשאני אומר: רוב גדול ומכריע של הציבור, זה כולל את כל שכבות הציבור, שכינים ועצמאים, עירוניים וחקלאים, דתיים וחילוניים. לדעתי, עובדות אלה מספיקות כשלעצמן כדי להנהיג שעון קיץ גם השנה וגם בשנים הבאות.

יסלח לי שר הפנים, הרב יצחק פרץ, על גישתי החשדנית בנושא זה. ואני מקווה שחששותי במקרה זה הן חששות שווא. אך אני נאבק על הנהגת שעון קיץ בישראל זה שנים רבות מאוד, לפחות מאז שירותי בכנסת התשיעית, כאשר שימשתי יושב-ראש ועדת האנרגיה. במאבק זה מול קודמו של השר פרץ, ד"ר יוסף בורג, למדתי שחשדותי ודמיוני מעולם לא התקרבו ל"תרגילים" ולנימוקים שבהם נתקלתי למעשה.

ביצעתי סדרה של פעולות פרלמנטריות, ששיאן היה חתימה של 67 חברי כנסת על פנייה לשר הפנים דאז יוסף בורג, לאחר שהחלטות של ועדת הכנסת — ועדות הפנים, הכלכלה והאנרגיה — לא נשאו פרי ולא השפיעו על ד"ר בורג. בסופו של דבר פניתי לבית-הדין הגבוה לצדק יחד עם עורך-הדין

היו"ר ח' גרוסמן:

אנחנו עובדים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום בנושא הנהגת שעון קיץ השנה. רשות הדיבור לראשון הנואמים, חבר הכנסת מיכאל חריש.

קריאה:

מי משיב?

היו"ר ח' גרוסמן:

שר הפנים איננו?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

נעביר את ההצעה והנה.

אורה נמיר (המערך):

ברוב נוכל לעשות מה שאנחנו רוצים.

היו"ר ח' גרוסמן:

גם כשהשר ישנו, חבר הכנסת חופשי להצביע כפי שהוא רוצה.

ויקטור שמיטוב (מפ"ם):

— — —

היו"ר ח' גרוסמן:

אני צריכה להזכיר ששר הפנים היה פה והלך. אני מקווה שהוא ישוב עוד מעט.

מיכאל חריש (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, שעון קיץ הונהג בשנתיים האחרונות לאחר הפסקה מסוימת, ובעקבות הנהגת

חברי הכנסת, כדור כרעם שעליו מסתמכים בהקמת הוועדה הנוכחית היה כתוב, שיש להקים ועדת מעקב מקצועית — לפני שהונגה שיעון קיץ — אשר תלווה את ביצוע הניסוי, ושתקופת הניסוי תלווה במחקר בתחומים חיסכון באנרגיה, תאונות עבודה ודרכים, פירוק עבודה וכדומה. מחקר זה יתוכנן מראש כך שיענה במידה המרבית על השאלות הנ"ל. כיוון שזה לא נעשה, יש לי ספק באיזו מידה יכולה הוועדה לעשות עבודה רצינית, גם אם היא תתייחס ככל האחריות ובכל הרצינות לנושא.

גברתי היושב-הראש, שלוש הערות לנושא שיעון הקיץ מתחייבות מהניסיון של הוויכוח של השנים הקודמות: א. נשמעה בעבר ונשמעת גם עתה טענה שהחיסכון באנרגיה המושג מהנהגת שיעון קיץ הוא חיסכון קטן — רק כמה מיליוני דולרים, ברצוני לחזור על עובדה הידועה למומחים המתמודדים עם בעיות של חיסכון באנרגיה: אין חסכוניות גדולים באנרגיה, יש רק סדרה של חסכוניות קטנים, אשר יחד מסתכמים ומצטברים לעשרות מיליונים רבים של חסכוניות. חיסכון של 6 — 7 מיליוני דולר הוא אחד החסכוניות הגדולים, כאשר אפשר להשיג אותו נטו בהחלטה אדמיניסטרטיבית, ועדת הכלכלה שהחליטה על כך לפני X שנים דירבה על חיסכון של מיליון דולר שבכלל לא כדאי להנהיג שיעון קיץ.

ב. מן הראוי להזכיר אחדים מהנימוקים הנוספים כעד שיעון קיץ מעבר לחיסכון הישיר באנרגיה, המכון לפירוק העבודה והייצור קבע, שהנהגת שיעון קיץ תתרום להגדלת התפוקה והפירוק ולרווחת העבודה עד כדי 1% עד 2% בעליית התוצר הגולמי במשך התקופה של הנהגת שיעון הקיץ. פה אנחנו מדברים כבר על סכומים המסתכמים בעשרות, אם לא במאות מיליוני דולרים.

אני נוקב בקצרה מדות ועדת כרעם בשמות המוסדות שהופיעו לפניו וחמכו בשיעון קיץ בגלל נימוקים שאותם מוסדות היו אמונים עליהם: המוסד לבטיחות ולגיהות, התאחדות התעשיינים, התאחדות בעלי המלאכה, מרכז השלטון המקומי, המרכז החקלאי, משרד התחבורה, רשות הנמלים, רשות שדות-התעופה, משרד הביטחון, צה"ל, ההסתדרות הכללית וההסתדרות הרפואית, שנימוק זה בנימוקים רפואיים רציניים של תרומה לבריאות הציבור בגלל השפעות של עומס החום.

אגב, אחד הנימוקים החשובים הפועלים כאן הוא, שבאותה שעת הפרש של הקדמת היציאה לעבודה בקיץ יש הפרש של ארבע מעלות בטמפרטורה, לכן, גם מבחינת הנהיגה, מבחינת ההגעה לעבודה, מבחינת היכולת של האדם המתפקד, שלא לדבר על חקלאים שממילא חייבים לקום מוקדם יותר עם התחלת היום כדי לעשות את עבודתם — ככל התחומים האלה יש השפעה בריאותית, לפי המוסדות האלה, ויש השפעה גם מבחינת התרומה ליכולת העבודה, לפירוק העבודה ולמניעת תאונות בעבודה.

גברתי היושב-הראש, חברי הכנסת, הנקודה השלישית שברצוני להעיר היא, שאסור להפוך את נושא שיעון הקיץ לנושא של מחלוקת בין הציבור הדתי לבין הציבור החילוני. זאת היתה אחת הטעויות הגדולות — לגרור זאת לתוך התחום של הוויכוחים האלה, עשיתי כל מאמץ, במשך השנים שטיפלתי בנושא הזה, כדי להימנע מכך, ואף הלכתי לרכנים כדי לברוק טענות שונות שהיו קשורות בעניין של הנהגת שיעון הקיץ מבחינת הציבור הדתי, מתברר שאף שיש אספקט מסוים של שיעון הקיץ אשר נוגע לשיקולים בתחום מסוים של ענייני

יהודה וסלר, ורק בעקבות פנייה זו נאלץ השר בורג להיכנע. כתוצאה מכך נהנתה המדינה משיעון קיץ בשנתיים האחרונות.

ההצעה שלי מוגשת בתור הצעה דחופה לסדר-היום, והסיבה שהצעתי הובאה לדיון דחוף בכנסת היא שגם עכשיו קיים החשש, שאם הוועדה שמינה שר הפנים רק לפני כעשרה ימים תמליץ על הנהגת שיעון קיץ בעוד כחודש — בהודעה הרשמית דובר על כך שהוועדה צריכה לעבוד כחודשימים — הרי הדבר לא יוכל להתבצע בפועל, לא יהיה אפשר להנהיג שיעון קיץ, משום שאת ההכנות הדרושות מצד שר הפנים ומשרד הפנים וכן ההתארות שצריכות לצאת מבחינה מינהלית לא יהיה אפשר לבצע בזמן.

אוראל לין (הליכוד):
מתי מונחת הוועדה?

מיכאל חריש (המערך):
הוועדה מונחת לפני שבועיים בערך. אתייחס לזה בעוד כמה דקות.

בזמנו, כשהיה הדיון בבג"ץ, חייבה ההחלטה להנהיג שיעון קיץ שנה לאחר מכן, משום שכבר לא היה אפשר להנהיג אותו באותה שנה בגלל האיתור בדיון בבית-המשפט העליון.

בימים אלה ממש, כאמור לפני כעשרה ימים, מינה שר הפנים ועדה שתבדוק את משמעות הפעלת שיעון הקיץ בשנתיים האחרונות ותמליץ לגבי הנהגת שיעון קיץ בעתיד. חברי הכנסת, האם השאלה מדוע מונחת הוועדה רק השבוע איננה מתבקשת מאלה? בעיתון "ידענות אחרונות" מ' בספטמבר 1985, כאשר הוקדם סיום שיעון הקיץ בשנה הקודמת, מצאתי את הפסקה הזאת: "ועדה מיוחדת שתמונה בידי שר הפנים, הרב יצחק פרץ, תכריע אם יהיה כישראל שיעון קיץ גם בשנים הבאות ובאופן קבוע, או שמא היה אחמול יומי האחרון של השיעון הקיצי בישראל למשך שנים רבות". מדוע לא מונחת הוועדה בספטמבר 1985, כדי שבינאר ידע הציבור ותדע הממשלה את החלטת שר הפנים, כפי שדורש בית-הדין הגבוה לצדק משר הפנים הקודם, ד"ר יוסף בורג, בעת עתירתו?

כבוד היושב-הראש, חברי הכנסת, מי שיעץ לשר פרץ להקים את הוועדה כאיתור, או שלא יעץ לו להקים אותה בעוד מועד, פעל להכשלתו של השר פרץ, שאלתי את עצמי אם השראנו של השר הקודם, ד"ר בורג, עדיין משפיע במסדרונות משרד הפנים בנושא זה.

כבוד היושב-הראש, רצוני להעיר הערה עקרונית גם לגבי עבודתה של ועדת המומחים שמונתה. הוועדה תעמוד בפני משימה מסובכת ביותר כתוצאה ממחל, שלא הוועדה ולא השר פרץ אחראים לו. בדיוק רצינית של השפעות שיעון הקיץ בשנתיים האחרונות בתחומים שונים היתה מחייבת היערכות כזאת בטרם הונהג שיעון קיץ ב-1984. התחייבו איסוף נתונים, מעקב ובדיקה, ועבודה שיטתית ונמשכת בשנתיים האלה, כדי שהוועדה תוכל ללמוד מהניסיון של השנתיים, ועדה שהיתה מקיימת בדיקות כאלה ויושבת כמה חודשים היתה מסוגלת להוציא מתחת ידה עבודה רצינית.

לפי מיטב ידיעתי, כל זה לא נעשה, מה יעמוד לפני הוועדה? — הנתונים של החיסכון שכדי משרד האנרגיה וחוות-דעת תיאורטית, שאינם שונים במהותם מאלה שעמדו בפני ועדת כרעם כאשר הציעה להנהיג שיעון קיץ, בתוספת אחת: אותה הנאה רבה של רוב הציבור והביטויים הנלהבים של תמיכה בהנהגת שיעון קיץ.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):
כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מסכים עם חבר הכנסת מיכה חריש שלא כדאי בשום אופן להפוך את נושא שעון הקיץ לזכות בין יהודים דתיים ליהודים לא-דתיים, אבל אני חייב להסביר את עמדתנו, איך אנחנו רואים את נושא שעון הקיץ.

יש הבדל גדול אם מדובר בהנהגת שעון קיץ בגלל חיסכון באנרגיה, או אם אוכז שהחיסכון באנרגיה הוא צחוק. בעת שמחיר הדלק היה 30 דולר לחבית דובר שיחסו 4 מיליוני דולר. היום, כשהמחיר ירד ל-15 דולר, מדובר ב-2 מיליוני דולר. בשנת 1981 הוצאנו בשביל דלק 1,950 מיליוני דולר. כמעט 2 מיליארדים. ב-1984 הוצאנו 1,450 מיליוני דולר. ב-1985 — 1,350 מיליוני דולר. בתקציב לשנת 1986 שהגישה הממשלה, אם ירצה ה', לא יוציא משרד האנרגיה יותר מ-950 מיליון דולר, אם המחירים לא ימשיכו לרדת. הווי אומר, שמשנת 1981 ועד היום חסנו בדלק מעל מיליארד דולר. איזה משחק זה? כאן מדברים על חיסכון של 2 מיליוני דולר.

החשמל שניתן חנים לעובדי חברת החשמל עולה 15 מיליון דולר בערך.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

דין פרוטה כדן מאה.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

נכון. היות שדין פרוטה כדן מאה, אני מציע שתוריד שם 2 מיליוני דולר. אני בעד לתת לפועלים, אבל במקום 15 מיליון דולר, לתת להם 13 מיליון.

חיים רמון (המערך):

ואז תסכים להנהגת שעון קיץ?

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

לא, להיפך. חבל שמוזכר ההסתדרות לא נמצא כאן. תפקידה של ההסתדרות הוא לשמור תמיד על תנאי העבודה של העובד. יש הרבה אנשים דתיים שמוארגנים בהסתדרות. פועל שצריך לקום לעבודה במשמרת ראשונה אינו יכול לקום בבוקר ולהתפלל, כי עדיין חשוך. אומנם, השעון מראה שהשעה שש בבוקר, אבל השמש טרם הגיעה, עדיין חשוך. יש פועלים שנוסעים עד יבנה, עד אשקלון ועד קיסריה, והם אינם יכולים להתפלל, אני יכול להראות לכם מקומות עבודה שבהם הפועלים פנו אלי ואמרו: אנחנו רוצים לצאת ולהתפלל באמצע העבודה, כשהגיע הנץ החמה, והמעביד אינו מסכים. המעביד אומר: לי יש פה מפעל, לא בית-כנסת. פועל אחד יוצא ומתפלל רבע שעה והשני מתפלל חצי שעה ובגלל זה יש סכסוכי עבודה.

בדרך כלל הציבור הדתי צריך להשתדל לא לבקש דברים שמכבידים על הציבור הלא-דתי. אבל אם יש דבר שאיננו מכביד על הציבור הלא-דתי, והבעיה היא חיסכון באנרגיה, לא יכול מישור להגיד שהוא נוהג להתפלל שחורית כשעוד לילה, הדתיים מתפללים בבוקר. אין דבר כזה, זה מכביד על יהודי דתי, כי הוא פשוט אינו יכול ללכת לעבודה.

אני אומר דווקא לאנשי מפ"ם, לחבר הכנסת ויקטור שם-טוב שרוצה לתמוך בעובד, שהוא צריך לדעת שפועל שרוצה לעשות את עבודתו ולהשתכר והוא מאמין בתפילת שחרית, צריך לאפשר לו להתפלל במדינה של יהודים, ולא צריך לאסור עליו התפילה בגלל חיסכון של 2 מיליוני דולר.

פריון עבודה — אני מבין משהו בנושא פריון העבודה. מאז יולי 1985 אני אומר שצריך להנהיג חמישה ימי עבודה.

הדת, אין פה בעיה הלכתית. יש פה שאלה של אי-נוחות מסוימת לחלק מהציבור הדתי בשעות הבוקר, אבל בנקודה הזאת יש השקפות שונות ויש חילוקי דעות בציבור הדתי עצמו.

בטנניון, במעבדה לאבחון הפרעות שינה, נעשה מחקר מעקב על היחס של הציבור להנהגת שעון קיץ בשנתיים האלה. והמחקר הראה את הדבר הזה: למעלה מ-80% מכלל האוכלוסייה וממדרגם עובדי התעשייה הביעו שביעות רצון מהנהגת שעון קיץ והמליצו להנהיג גם בשנה הבאה; שני שלישים משתי האוכלוסיות טענו שהנהגת שעון קיץ שיפרה את איכות החיים בשעות העבודה ובשעות הפנאי. נבדקו אותם משנתיים באוכלוסייה אשר הגדירה עצמה כדתית ונמצא ש-75% הביעו שביעות רצון ואף המליצו להנהיג שעון קיץ בשנה הבאה. המחקר הזה נעשה על-ידי הפרופסור פרץ לבאי, אשר גם הגיש מחקר בקשר להפרעות שינה הנובעות מאי-הזזת שעון הקיץ ומהעובדה שאין התאמה של שעות השינה לשעות האור.

לכן, עצתי לשר הפנים — ואני מצטער על שהוא לא הספיק להגיע — להפריד בין שני הנושאים. יש בעיה שנייה. יש בעיה של חילול שבת במוצאי שבת בגלל שעות התחלת ההצגות בבתי-הקולנוע והקדמת התחבורה הציבורית. אני חושב שצריך להפריד פה בין הנושא של שעון הקיץ לבין הבעיה הזאת. בעיית חילול השבת בדרך כלל ובמוצאי שבת היא בעיה בפני עצמה. אינני יודע איך פותרים אותה ואין מתמודדים אהה בציבור הישראלי ובחברה הישראלית, אך היא אינה נגרמת על-ידי שעון הקיץ. כפי שידוע, גם בלא הזזת השעון נושא זה קיים בנושא בפני עצמו, כדאי-לוג. כשיחה בין הציבור הדתי לבין הציבור החילוני.

לנושא שעון הקיץ יש תרומה כה רחבה הן לאינטרסים מעשיים של משק המדינה והן לרווחת הציבור, עד שאסור למנוע אותו מנימוקים שהם כביכול דתיים. שהם אפילו אינם בתחום ההלכה, שבה יש פסיקה מוחלטת לגבי ציבור דתי. הרי דווקא הדת היהודית היא זאת, חבירה הכנסת, המתאימה את כניסת השבת ואת צאתה, את מועדי החגים וצאת החגים לאורך היום המשמנה בין קיץ לחורף.

גברתי היושבת-ראש, הנושא הוא בעל עניין ציבורי רחב ביותר, ולכן הכנסת חייבת לעמוד על המשמר, שהדברים ייעשו לטובת הציבור ותוך שיקול דעת שהכנסת חייטול בו חלק.

אני ניגש לעניין מתוך קרדיט לשר הפנים, שהוא חדש בתפקיד ובשבילו הנושא חדש וודאי בא בעקבות התמודדות עם נושאים הרבה יותר בוערים, כמו המשבר ברשויות המקומיות וכל הנושאים האחרים. אני חושב שהשתתפותו כישיבות ועדה של הכנסת על נושא כזה יכולה לסייע לו להתמודד עם המידע בכל היקפו, עם הפרובלמטיקה בכל היקפה.

לכן אני מקווה, שאומנם יתקיים דיון כזה ואומנם ייעשו הסידורים המתאימים על-ידי השר ועל-ידי משרד הפנים, ואם תתקבל החלטה חיובית על-ידי השר, שלא נעמוד בפני מצב שלא יהיה אפשר להנהיג שעון קיץ. אני בטוח שוועדת המומחים תקבל לידה את הנתונים כפי שאני מכיר אותם, ותחליט בצורה חיובית. אני מקווה ומאמין שגם שר הפנים, בעקבות זאת, יקבל החלטה חיובית. תודה רבה.

היורד ח' גרוסמן:

תודה רבה. על אותו נושא, אינני בטוחה אם מאותה זווית ראייה — חבר הכנסת אברהם יוסף שפירא.

כאב, כאשר היום נגמר בשעה 6.30 בערב עליו לצום עד שעה 9 כלילה. זה מכביד מאוד והחיסכון הוא אפסי. לא אניד שאין שום חיסכון.

אהרן נחמיאס (המערך):

גם כניסת הצום היא יותר — — —

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

פגיעה בציבור הלא-דתי — צאת השבת בין השעות 8 ל-9 גורמת אי-נוחות לציבור הרחב. שכן, באופן רשמי התחבורה אינה יכולה להיות מופעלת. ראש עיר ששומר על חוקי העזר שלו אינו יכול לפתוח מסעדות לפני צאת השבת. אם הוא פותח אותן, הוא עובר על החוק.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

יש לכך היתר מיוחד.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

אני מצטרף לדברי חבר הכנסת מיכה חריש, ששר הפנים לומד עכשיו את הנושא ומסר אותו לוועדה.

אורה נמיר (המערך):

אולי אתה יודע למה הוא לא בא?

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

אינני יודע למה הוא לא בא, אבל אני מציע שבמקום להעביר את ההצעה לדיון כוועדה, אולי נחכה. הרי הוא הרכיב ועדה ציבורית בראשות — — —

הי"ר ח' גרוסמן:

אתה מציע הצעה לסדר-היום ואחריה מציע לא לדון בה?

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

אני מציע לדון בה. אני מבאי את ההיבטים שלנו לגבי שעון הקיץ. אם לדון, הייתי רוצה שידון בהצעה בוועדה. כפי שמציע חבר הכנסת חריש.

הי"ר ח' גרוסמן:

סליחה, גם חבר הכנסת מיכה חריש וגם אתה אינכם יכולים להציע זאת. אולי יהיה מי שיציע.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

בבקשה, שידון על כך במליאה.

הי"ר ח' גרוסמן:

כן, זאת האפשרות היחידה שאתה יכול להציע.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

בכל אופן, לא שמעתי נימוקים מה נותן שעון הקיץ לציבור הלא-דתי. מלבד הנימוק בדבר ארבע מעלות חום. לגבי הציבור הדתי המשמעות היא חילול שבת, פועל שאינו יכול להתפלל, אנשים שאינם יכולים לצאת לבילוי והפעלת התחבורה הציבורית בשבת ללא כל צורך. צריך להתחשב לפחות בפועל היהודי, תודה רבה.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. כיוון ששר הפנים לא הגיע, רשות הדיבור לחבר הכנסת אוריאל לין. להצעה, בבקשה.

אוריאל לין (הליכוד):

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה, ואפרט בקצרה מדוע.

הי"ר ח' גרוסמן:

אתה מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה?

בשכנוע. למנוע פיטורי עובדים ולא לזרוק אותם לרחוב. מוטב לעבוד חמישה ימים בשבוע ולתת עבודה לאותם 15% עובדים שצריכים לצאת ממעגל העבודה. לא יהיה פיריון עבודה אם יונתג שעון קיץ.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אני מבין שמדובר על חמישה ימי עבודה עם משכורת בסיסית של שישה ימי עבודה.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

עם פיריון עבודה אפשר להגיע גם לזה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

חבר הכנסת אמיר, ברגע זה איננו מנהלים משא-ומתן על הסכם עבודה.

הי"ר ח' גרוסמן:

נכון.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אתה רוצה להוריד 15% משכר העבודה על-ידי הצעה קלה.

הי"ר ח' גרוסמן:

איננו עומדים להחליט עכשיו על חמישה ימי עבודה. זאת הצעה, בסדר. זה לא עומד עכשיו להצבעה, אני מבקשת.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אין שר שיערער על כך.

דוד דנינו (חזית דתית לאומית):

נהפוך את זה לדיון על חמישה ימי עבודה.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

אני אשמיע בדברי רק טיעונים אשר נתקבלו על דעת בית-המשפט העליון כטיעונים מוצדקים בשיקול דעתו של שר הפנים בהחלטתו. כאשר ד"ר בורג החליט שלא להפעיל שעון קיץ: "ממד הזמן מהווה מושג מיוחד במינו בהשקפת היהדות. בעוד שאצל אומות העולם הזמן הוא מושג פיסקלי ותו לא, הרי ביהדות הזמן הוא ערך מקודש, כפי שאנחנו אומרים 'כרוך מקדש ישראל והזמנים'. מערכת שלמה של מצוות באורחות חיים קשורה בזמן ובשעון. יומי של היהודי המאמין המקיים מצוות מתוכנן במדויק. שינוי מערכת השעות על-ידי הנהגת שעון קיץ מהווה פגיעה קשה בציבור הדתי".

חבר הכנסת חריש דיבר על השבת, ולא אוסיף. כרוך שאנחנו חיים פה ולא באוסטרליה, ואם צאת השבת היא בשעה 8.30 כלילה, האוטובוסים מתחילים לצאת כבר בשעה 6 בערב.

בתי-קולנוע — גם יהודי דתי רוצה ללכת לבית-קולנוע. ולמה תסגור לו במוצאי שבת את בית-הקולנוע? אני לא אשלה אותו, אבל יש כאלה שרוצים ללכת, והם אינם יכולים ללכת. ייתכן שאותו יהודי הוא פועל-ועובד במשמרת שלישית והוא אינו יכול ללכת ביום אחד, יש לו ערב אחד, מוצאי שבת, ולמה לא לאפשר לו זאת בגלל חיסכון של 2 מיליוני דולר?

שמעתי שאמרת ארבע מעלות חום.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אולי צריך לקנות לכל אלה וידיאו.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

כן. בקיץ יש שני ימי צום: בשבעה-עשר בחמוז ובחשעה

אוריאל לין (הליכוד):

כן. אני מבקש להסביר מדוע.

הנושא הוא קודם כול נושא של שימור אנרגיה וחסכון באנרגיה. מאמץ לשימור משאבים לאומיים. חיסכון של אותם 4 מיליוני דולר, שאותם אפשר להשיג גם במחירי הדלקים הירודים היום בלא מאמץ רב, זהו חיסכון התחלתי. אם המשק יודע להיערך נכונה ולנצל ולמצות את היתרון של שימוש נכון בשעון קיץ, והדבר הזה מתמסד ומתבסס, החיסכון, על-פי חישובים שעשינו בזמננו במשרד האנרגיה, יכול להגיע אפילו עד 20 מיליון דולר בשנה. נכון, לא במחירים של היום. אלא במחירים הגבוהים כ-30% מהמחירים של היום. זהו משק שמתאים עצמו ונערך למצות את מלוא החיסכון הטמון בשעון הקיץ.

יש פה שיקול נוסף. מדינת ישראל במצבה הכלכלי היום, החייבת לעשות כל מאמץ כדי לחסוך במשאבים לאומיים. לא יכולה שלא לתת כיוון לציבור הרחב, להראות שהיא אכן עושה כל מה שאפשר לעשות כדי לחסוך במשאבי האנרגיה. זו איננה רק שאלה של כמה אתה חוסך, זו גם שאלה של מתן כיוון.

אני רוצה לציין, שבסקר שנעשה על-ידי התאחדות התעשיינים נאמר, שהתועלת למשק מהעלאה הפריון — בזה שיעברו בשעות קרירות יותר מאשר בשעות חמות, ואנחנו מכירים את הקיץ הישראלי — היא תוספת של לא פחות מ-200 מיליון דולר בחפוקה ובפריקן המשק.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

מה זה נותן למפעל שעובד בשלוש משמרות?

אוריאל לין (הליכוד):

חבר הכנסת שפירא, קודם כול לא הכול עובדים בשלוש משמרות. זה בהחלט מכביד, זה מכביד מאוד, כולנו יודעים שזה גם מכביד.

אני מציע שהנושא יועבר לוועדת הכלכלה. תודה רבה.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. חבר הכנסת גרנות, נרשמת לרשות דיבור להצעה אחרת. האם יש לך הצעה אחרת? אני מכינה שלא.

שר הפנים נכנס עכשיו לאולם, אינני יכולה לתת עכשיו לשר להשיב לאחר שנשמעו כל ההצעות. זה יהיה בניגוד לכל סדר של הצבעה לתת לך עכשיו, אדוני השר, רשות דיבור. אם אתה בא להציע להעביר את הנושא לוועדה, הצעה זו כבר הוצעה על-ידי חברי כנסת. אני פשוט במבוכה. כי אני רוצה לתת לך רשות דיבור, כי בכל זאת יש לשר הפנים רשות להשיב. אנחנו יודעים מה אתה עומד להציע, אדוני השר. אבל אתן לך רשות דיבור כדי לשמוע את חוכן התשובה. אנחנו יודעים מה תהיה הצעת השר אבל לא שמענו את הנימוקים. אדוני השר, בבקשה.

שר הפנים י"ח פרץ:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הפעלת שעון קיץ או אי-הפעלתו העסיקו את הממשלה, את שרי הפנים וכן גורמים כלכליים, חברתיים, חינוכיים ואחרים מאז קום המדינה. גם כשנים שבהן הונהג שעון קיץ ברציפות נבדקו משמעות הפעלתו עקב השגות של גורמים שונים. מחוות הדעת של מומחים ושל מעוניינים שונים כמשך השנים לא ניתן היה להסיק מסקנה חד-משמעית לגבי היתרונות הברורים בהפעלתו, או להיפך. ריבוי העמדות ומגוון הדעות גרמו, בין השאר, להקמת הוועדות הרבות לבדיקת הנושא.

בקיץ 1983 הוגשה על-ידי שלושה עותרים עתירה לבג"ץ נגד שר הפנים. בתאריך 10 באוגוסט 1983 דן בג"ץ בעתירה האמורה. בתשובתו על הצו על תנאי שיצא מלפני בית-המשפט הצהיר בא כוח שר הפנים, כי השר החליט למנות ועדת מומחים שתאסוף את הנתונים הנוגעים לשאלת ההגה של שעון הקיץ ותבחן את הנושא מן הבחינה המדעית.

בעקבות הודעה זו מינה שר הפנים, ב-31 באוגוסט 1983, ועדה בראשותו של משה ברעם. ועדה זו הגישה את מסקנותיה לשר הפנים ביום 27 בדצמבר 1983. והיא המליצה כרוך דעות: "להנהיג שעון קיץ לתקופת ניסוי של שנתיים בשנים 1984 — 1985, ובכל שנה לתקופה של כ-5 חודשים, וזאת כדי שוועדת מעקב מקצועית תבחן את תוצאות הניסוי".

בעקבות ניסוי זה, ועל-מנת לבדוק את תוצאותיו, הקימות לאחרונה ועדה מקצועית של מומחים בראשותו של שופט בית-המשפט העליון לשעבר ובהשתתפות נציג קופת-חולים, נציג בנק ישראל, מומחה לסטטיסטיקה מהמחלקה למחמיטיקה באוניברסיטת בראל, מומחה לחקר ביצועים, רב מומחה לתאונות דרכים.

לפני ועדה זו יוכא כל החומר שנאסף, על-מנת שהוועדה תוכל להגיש לי את חוות הדעת על הממצאים והחומר שיוגשו לה, וכמו כן, אם נכון או לא נכון להנהיג שעון קיץ בשנת 1986 ואילך.

ביקשתי מהוועדה להגיש לי את הדוח המסכם בתוך חודש ימים, על-מנת שאוכל לשקול ולקבל החלטה בהתאם לסמכותי על-פי פקודת הזמן 1940, וכפי שתוקנה בשנת 1981.

עלי לציין, שנפגשתי בנושא זה עם שר האנרגיה מר משה שחל ועם חבר הכנסת אברהם שפירא, ובפגישות אלה הבהרתי את הנושא ואת עמדותי, שלפיה אקבל החלטה רק לאחר קבלת דוח הוועדה שמינית.

לאור כל האמור לעיל אבקש מחברי הכנסת הנכבדים להסכים להעביר את הנושא לוועדה, ואם אפשר, היית מעדיף להעבירו לוועדת הפנים.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

את הוועדה שאתה מינית הגבלת בזמן?

שר הפנים י"ח פרץ:

כן. אמרתי עכשיו שמינית אותה לפני כשבוע, והגבלתי אותה בחודש ימים. בעוד שלושה שבועות היא צריכה להגיש את מסקנותיה.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

גם אני מבקש להעביר את הנושא לוועדת הפנים, מאחר שהנושא אינו רק כלכלי אלא גם חברתי.

הי"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, מכיוון ששמענו שתי הצעות, האחת — להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה, והשנייה — להעבירו לוועדת הפנים, אם תחלק ההצעה להעביר את הנושא לוועדה, ועדת הכנסת היא שתחליט לאיזו ועדה יועבר הנושא.

חבר הכנסת חריש, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

מיכאל חריש (המערך):

כן.

הי"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת שפירא, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת החקבלה.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל): כן.

היז"ר ח' גרוסמן: לפנינו הצעה אחת להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת. אני מעמידה את ההצעה להצבעה.

ה. המשבר המתמשך במערכת הבריאות

הסיבות שציינתי קודם לכן, גירעון של 525 מיליון דולר. זהו גירעון ענקי, וקשה לי להאמין שגם אם יינתן הסייע המגיע לקופת-חולים, גם במזומנים, גם בפריסת חובות, גם אם הקופה מצדה ממכור נכסים ותעשה קיצוצים שחלקם כואבים ביותר, קשה לי להאמין שגם אם כל אלו יתקיימו ובמרוצת שנה אחת, כפי שהציע גדיש, הקופה ומערכת הבריאות שקשורה לה 80% מאוכלוסיית המדינה תוכל לעלות על דרך המלך ולקיים מערכת בריאות כרמה שלה הורגלנו ובהיקף האוכלוסייה שנהנתה מהשירות הזה.

רבותי חברי הכנסת, המצב הקשה בבתי-החולים כולם, המחסור המחרף והולך בכות האדם, במיוחד הסייעות, והמחסור במשאבים הפכו. לצערנו הרב, את אוכלוסיית החולים ובמיוחד את אוכלוסיית החולים הקשישים לאוכלוסייה חסרת-אונים ובמקרים רבים לאוכלוסייה מושפלת, המצב המתמשך והכרוני הזה, רבותי חברי הכנסת, הפך את החברה שלנו, את כולנו, לחברה אטומה לסבל החולה ולסבל הזולת. קשישים וחולים היו לנטל על החברה הישראלית.

רבותי חברי הכנסת, שכיחות הרופאים ושכיחות האחות, והאיומים בשכיחות נוספות — נדמה לי שרק היום אחרי-הצהריים חלק מהעובדים במערכת הבריאות הודיעו עליהם — ומצבם המדורדר של שירותי הבריאות, הכניסו נורמות חדשות לחברה הישראלית. גם אם נקוט עמדה כזאת או כזאת, אסור להתעלם מהתופעה הזאת של נורמות של דיבור ונורמות של התייחסות שלא היינו רגילים להן קודם לכן: חולים הפכו לבני ערובה.

מי מאתנו שכח את הרופאים שעשו פיקניק בכנירת, מי מאתנו אינו זוכר שלפני ימים אחדים חלק מציבור האחות, כאשר קצה נפשן בכל ההבטחות שמבטיחים להן ולא מקיימים — וזהו אחד הציבורים שעבודתם היא מהקשות והמפסדות היום בחברה — כאשר הרגישו שאיש אינו מקשיב לטענותיהן אמרו: הרופאים עשו פיקניק בכנירת, ואנחנו נעשה סקי בחרמון.

רבותי חברי הכנסת, הנורמה של "רפואה שתורה", שאוכלת הרבה חלקות טובות ברפואה הציבורית, אומנם זכתה לפסיקה אמיצה מאוד של היועץ המשפטי לממשלה בתשובה או כמכתב לשר הבריאות ולקביעה שלפיה רופא שיקבל תשלום מחולה, ובכלל זה תרומה, יועמד לדין, ועוד קבע פרופסור זמיר, שנוהג התשלומים עלול לערער את יסודות הרפואה הציבורית, לפגוע בחולים שאינם יכולים או אינם רוצים לשלם, ויש לו השלכות פסולות מבחינה ציבורית ומוסרית. רבותי חברי הכנסת, הלוואי שיעמוד לכולנו הכוח לעקור ננע מכוער ומושחת זה.

רבותי חברי הכנסת, אנו עומדים לפני הדילמה של קביעת סדרי עדיפויות במדינה. סדרי עדיפויות של מי שאין לו לתת לכולם, כאשר אנחנו אומרים זאת, לעתים מהספסלים האלה — שהם היום ריקים מסיבות אובייקטיביות — וועקים

היז"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: המשבר המתמשך במערכת הבריאות — הצעה של חברת הכנסת אורה נמיר. ההצעה הועלתה במליאת הכנסת ובקבוצתיה הוחלט לקיים עליה דיון. ועדת הכנסת החליטה להקצות לדיון שעה אחת. הדיון יהיה סיעתי. פותחת הדיון היא חברת הכנסת אורה נמיר, בבקשה.

אורה נמיר (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, כפי שהזכירה לפני כן היושבת-ראש, לפני שלושה חודשים ושבונו לערך העליתי כמליאת הכנסת הצעה לסדר-היום על המשבר המתמשך במערכת הבריאות. מליאת הכנסת החליטה לקיים דיון בנושא הזה.

צר לי לציין, שהמשבר המתמשך הופך להיות משבר כרוני. מידת האדישות שמגלים לנושא זה כמעט כולנו — נדמה לי שגם ציבור החולים, ואולי האוכלוסייה כולה — הוא אחד הדברים המסוכנים ביותר הקורים לנו.

אני זוכרת שהעליתי את הצעתי לסדר-היום כשהמחזות הנוראים של טלטולי הקשישים עדיין היו טריים לנגד עינינו. אנחנו יודעים שאינו מוכנים לוותר על חלק מההישגים שהושגו במערכת הבריאות.

רבותי חברי הכנסת, בשנים האחרונות התפתח משבר חמור ברפואה הציבורית. סיבותיו הן הזדקנות האוכלוסייה והארכת תוחלת החיים, רמה גבוהה של טיפול רפואי, שכולנו גאים מאוד עליה, ופיתוח טכנולוגי הגורם להתייקרות משמעותית ביותר של הציוד הרפואי והתרופות, וצורתיים רפואיים חדשים ונחירי ציוד, ידע וכוונת אדם.

רבותי חברי הכנסת, אנחנו יודעים, וחלקנו ודאי גאים על כך שמערכת הבריאות במדינת ישראל היא מערכת בריאות ציבורית. 95% מכלל המבוטחים במערכת הבריאות מבוטחים בקופות-החולים. הגורם העיקרי, המרכזי והגדול ביותר המספק שירותי בריאות בישראל הוא קופת-חולים הכללית. מהשירותים שהיא מספקת נהנים 80% מאוכלוסיית המדינה. 96% מכלל היישובים במדינה מגיעים שירותי בריאות באמצעות קופת-חולים, באמצעות 930 מרפאות, בתי-חולים ומוסדות רפואיים ביישובים עירוניים, קיבוצים, מושבים ויישובים כפריים בכל רחבי הארץ, בכל המגזרים, ובכללם המגזר הערבי, הדרוזי והבדואי.

המשבר בקופת-חולים נבע, בראש ובראשונה, מכל הסיבות שציינתי קודם לכן, ונוסף על כך גם מהצמצום המשמעותי כהשתתפות הממשלה בתקציב קופת-חולים. ההשתתפות היתה כשיעור 28% בשנים 1976 — 1977 וירדה ל-8.3% ב-1985/86.

רבותי חברי הכנסת, כולנו נמצאים היום תחת הרושם של מסקנות ועדת גדיש בעניין קופת-חולים, תחת הרושם שקופת-החולים העניקת והאדירה הזאת צברה, בשל כל

חברי הכנסת, אני קורא מאמרים, ושמעתי התבטאויות שבהן מתייחסים לקופת-חולים כאילו היא מטפלת כ-80% מאורחי הונוולולו ולא כ-80% של אזרחי מדינת ישראל. קופת-חולים מטפלת כ-80% מהאוכלוסייה, ונכון אמרת, חברת הכנסת אורה נמיר, היא מטפלת ברוב הקשישים, ברוב העניים, כי זוהי קופת-חולים עממית מאוד. היא מטפלת ברוב המשפחות הגדולות המטופלות בילדים. אין היא כמו קופת-חולים אחרות, שאני אומנם מעריך אותן מאוד, אבל הן מתרכזות רק באזורים מסוימים בתל-אביב.

עכשיו אומרים שיש צורך לבקר את קופת-חולים על מה שיש בחוכה, על שגיאות, על מחדלים, על בזבזים וכפילויות. אני אחרון האנשים, מתוך שאני מכיר את המערכת, שאומר, שאין מה לבקר בקופת-חולים, שאין להתקן ואין מה לחשוף. אבל, רבותי חברי הכנסת, אני יכול למסור פה עדות שהיא באמת אונייטטית, קופת-חולים איננה פחות יעילה או יותר יעילה מן המערכת האחרת, הממשלתית. היא אינה פחות בזבזנית או יותר בזבזנית מן המערכת האחרת. מן הבחינה הזאת לא תמצאו הברלים מהותיים בין ביילינסון לבין תל-השומר, בין רמב"ם, רוטשילד והכרמל; בין בית-החולים המרכזי לעמק לבין בית-החולים בצפת. בין קפלן כרמלית לבין אסף-הרופא. מן הבחינה הזאת, כל המערכת משולבת. אם יש לתקן, יש לתקן בכל המערכת ולא רק בקופת-חולים.

למה אני אומר זאת, רבותי? מפני שמדובר בקופת-חולים גדולה, המהווה — כל אדם אונייטטית יאמר לכם זאת — מאגר אדיר של פוטנציאל אנושי יוצא מן הכלל. של ניסיון רב באספקת שירותי הבריאות, מאגר גדול של נכסים הקשורים באספקת שירותי בריאות. אם הוא יישבר — תישבר כל המערכת, והמשבר יהיה כזה שנצטרך לשלם מחיר כבד ביותר עד אשר נכבד אותו מחדש.

לכן, אני רוצה לומר לחברת הכנסת אורה נמיר שהעלתה את הנושא, וחבוא עליה ברכה, ואני רוצה לומר לחברי ממפלגת העבודה, לאגף השמאל, האגף של תנועת העבודה, שלא יתעלמו מן הבעיה המרכזית שחושף המשבר הזה, הבעיה המרכזית — ואני שומע את הקולות מצד ימין — היא עתיד הרפואה הציבורית בארץ הזאת. מבחינה זו קופת-חולים היא קו ההגנה האחרון מפני הרס הרפואה הציבורית. אם יעברו את הקו הזה, ונעבור לרפואה שבה כל הטוב, כל הערכי וכל היוצא מן הכלל, שהיה מקור לגאווה של מדינת ישראל בפני כל העולם — הרפואה הדמוקרטית, השוויונית — ייפול. אולי זו הכוונה של כל מתנגדי קופת-חולים, הדרושים את חיסולה.

חברי הכנסת, שלושה גורמים חברו יחד בניסיון לגצל את המשבר הזה — ועוד אומר מלה על אופיו — כדי להרוס את הרפואה הציבורית. הגורם הראשון הוא, לצערי, קבוצת רופאים אינטרסנים, לא הייתי אומר כל הרופאים. מדובר ברופאים שלא רק החזון של שירות האדם, המאפיין את הרפואה הישראלית ותואם את שבעת הרופאים, אלא הריצה אחר עגל הזהב מובילה אותם לידי הרצון לשבור את הרפואה הציבורית. מן הבחינה הזאת, רופאים אלה רחוקים מאוד מן הרוח הגדולה של אדם כמו פרופסור שיבא, וזיכרוננו לברכה, שראה את הקשר בין חולי לעוני; או יאכרל לחיים ארוכים, פרופסור פדה, שהיה במשך שנים לא מעטות גם קצין רפואה ראשי וגם מנכ"ל משרד הבריאות, או רופא כמו הפרופסור פלר ורבים אחרים. שהניחו את יסודות הרפואה הישראלית בכלל, והרפואה הציבורית בפרט. הייתי אומר, שהריצה אחר עגל הזהב גם נוגדת את המושגים של לא מעט רופאים מהדור הצעיר שאותם תמצא היום גם בתל-השומר, גם בביילינסון, גם ברמב"ם, גם כעפולה

וצועקים עליו, אבל אנחנו נשאל גם הפעם הזאת: מה קורם למה, התנהלויות קודמות לניחוחים? האם הצעות אי-אמון בגלל מפגשים בין ילדים ערכים לבין ילדים יהודים עריפות, קודמות, חשבות מהצעות אי-אמון בגלל מחסור במיטות, בתרופות, בדם לחולים? האם אנחנו חיים בנוח, רבותי חברי הכנסת, לנוכח העובדה שמתוך כ-32,000 קשישים הנוקטים לסיוע סיעודי כ-8,000 בלבד, שהם 25%, יזכו לסיוע חלקי במסגרת חוק ביטוח סיעוד, שהוא חוק של פשרה עצובה מאוד?

אם המצב הקיים ימשך, האם לא תרד משמעותית רמת הרפואה ויצומצם מספר הנהנים משירותיה, צמצומים והורדות שפירושן: רפואה טובה לעיתרי הון, רפואה רדודה, כלשון המעטה, לחסרי ההון?

גברתי היושבת-ראש, אנחנו ניצבים לפני כל הדילמות הללו, ולפני רבות אחרות, ומי כמוך יודעת זאת, כחברת ועדת העבודה והרווחה של הכנסת. אני שמחה שהגשיות מוצאה לנכון, בתוך תקופה קצרה יחסית — שלושה חודשים — לקיים דיון במליאת הכנסת על המצב החמור, הקשה והמתמשך של המערכת הרפואית. תודה רבה.

היו"ר ח' גרוסמן:
אם מותר לי לגלות סוד, הדיון הזה נקבע בעקבות הצעות דחופות לסדר-היום. כמקום לאשר את ההצעות הדחופות בא הדיון הזה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת ויקטור שם-טוב, ראשון הדוברים, ואחריו — לחבר הכנסת אוריאל לין; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת יצחק ארצי.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, חשוב מאוד הוא שבדיון זה משתתף אתנו שר הבריאות, זה טבעי. זו היתה הצעתו שלו שנקיים דיון בנושא הזה. אך אודה ואומר, שחסר לי בדיון הזה דווקא שר האוצר. לא שהוא מוכרח להשתתף בדיון, הוא איננו מוכרח להשתתף בכל הדיונים המתקיימים, על כל המשדרים. אבל היה חשוב ששר האוצר דווקא ישמע בכנסת כמה דברים על המשבר במערכת הבריאות.

נכון אמרה חברת הכנסת אורה נמיר, שזה משבר מתמשך. אני מסכים אתה, שכאשר המשבר מתמשך, יש סכנה שהוא ייהפך למשבר כרוני. כמי שהיה שר בריאות לשעבר, שעסק קצת במחלות, אני רוצה לומר, שבמקרים רבים קשה יותר לרפא מחלה כרונית מאשר מחלה חדשה.

אני רוצה להדגיש היבט נוסף של המשבר. אני חושב, שהמשבר במערכת הבריאות הוא גם מתמשך, גם כרוני, אבל גם משבר כולל, משבר של כל המערכת. מאחר שזה משבר במערכת משולבת, גם המשבר משולב. למה אני אומר זאת? — ואת זאת רציתי לומר לשר האוצר — כי מנסים ליצור רושם שמדובר במשבר של קופת-חולים, ושל קופת-חולים בלבד, ולא היא. זהו משבר של כל המערכת. דרושה מידה רבה מאוד של כוורת ושל פרימיטיביות —

שר הבריאות מ' גור:
או דורן.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):
— או של דורן כדי לחשוב שאם תיהרס קופת-חולים, או שנלאים אותה או שהיא תתחלל, או שייורצר מצב שפרופסור דורון, יושב-ראש קופת-חולים, יבוא לשר האוצר מחר בכוכר וישאיר לו את המפתחות — בזה יסתיים המשבר במערכת הבריאות. אין טיפשות גדולה מזו.

מאפשר לו ליצור תאגיד-ג של אשפוז גם של מערכת הבריאות הממשלתית וגם של בתי-חולים של קופת-חולים; היה מאפשר לו ליצור מפה אזורית של האשפוז שפועלת בשטח ולא רק על הייב; היה מאפשר לו, כשר בריאות, לקבוע סטנדרטים אחידים של מדדים של כוח אדם רפואי פרמיטה, כוח אדם סיעודי פרמיטה, כוח אדם מינהלי פרמיטה בבתי-חולים ובמרפאות, ועלי-יד כך היה יוצר מערכת אחידה גם ממשלתית וגם של קופת-חולים. שר הבריאות היה יכול, על-פי-החוק, לקבוע את תוכניות הפיתוח של שירותי הבריאות בעתיד. החוק היה מאפשר לשר הבריאות לאשר מדי שנה את התקציבים של קופות-החולים ולמנוע על-ידי זה כוזבוים; והיה מאפשר לו לקבוע את חלוקת מקורות ההכנסה התקציביים שליש המבוטחים — וזה לא מעט — שליש מס-מקביל, שליש הממשלה. הרי מקור המשבר הוא כזה שהממשלה הורידה את רמת השתתפותה-לרמה נמוכה ביותר. רק על-ידי חקיקת חוק כזה, שיסדיר את כל הנושאים האלה, אפשר יהיה להגיע לביטול הסיבות הסטרוקטורליות למשבר שהופך להיות משבר כרוני וכל כמה שמאוחר יעשו זאת, יותר קשה יהיה לרפא את החולי.

לכן אני מבקש משר הבריאות, שהוא יקיים בהקדם את ההתחייבות שהוא קיבל על עצמו כאשר הוא הוריד מסדרי-היום את הצעת החוק של חברת הכנסת חייקה גרוסמן, ואני מקווה שבמושב הקיץ של הכנסת יביאו חוק ביטוח בריאות באמצעות קופות-החולים והכנסת תאשר אותו.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אוריאל לין. ואחריו — לחבר הכנסת יצחק ארצי.

אוריאל לין (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאני פותח ומעיר את הערותי, אני רוצה לציין שאני חבר קופת-חולים הכללית. אני נהנה משירותיה, גם משפחתי נהנית משירותיה. אני חושב שהשירותים הם שירותים רפואיים מצוינים, ואני חושב שזהו אחד המפעלים המפוארים ביותר שיצרה מדינת ישראל. אבל אין זה אומר שאנחנו יכולים היום לומר שהמשבר בקופת-חולים כולו באחריות הממשלה, בשום פנים ואופן לא. להציג זאת כך, לדעתי, משמעות הדבר הוא שאנחנו נדחוף ארגונים נוספים, מפעלים נוספים, חברות נוספות כמגזר הציבורי למשברים הדומים לאלה של קופת-חולים הכללית. הנושא אינו מנותק בשום פנים ואופן. כשרוצים לרדת לשורשו הוא אינו מנותק, בשום פנים ואופן, מסיפור ההתמוטטות או פשיטת הרגל של ארגונים וחברות אחרות במשק; ויש הרבה כאלה ויהיו נוספים. לאו אינו מנותק, כשאנחנו רוצים לנתח את המכניזם ולהבין את התהליכים שמביאים לתופעה כמו זו של קופת-חולים. כפי שהדבר משתקף במלואו ובמלואו כיעור ברוח גריו.

אני חושב שכולנו חייבים לשאול את עצמנו היום את השאלה בצורה פשוטה וחד-משמעית: איך קרה שארגונים חברתיים וכלכליים מהטובים ביותר שיש במדינת ישראל, מהמפוארים ביותר שהמדינה הזאת הצליחה להקים, איך קרה שהם עומדים היום על סף פשיטת רגל, על סף התמוטטות וכלי סיוע מסיבי של המדינה הם לא יוכלו להינצל? וזהו השאלה שאנחנו צריכים לשאול את עצמנו. כי היא אינה קשורה רק בקופת-חולים. היא קשורה גם במפעלים ובחברות אחרות. אם נוכל לתת תשובה על שאלה הזאת, אולי בשלב זה נמצא את אותם תהליכים שהביאו להיווצרות התופעות האלה. וזה הניסיון שאני רוצה לעשות בזמן הקצר העומד לרשותי.

וגם בכאר-שבע, שהחזון של רפואה שוויונית ודמוקרטית עדיין חשוב להם יותר מאשר הרדיפה אחר הפיכתם של רופאים למיליונרים. כפי שזה קיים בארצות-הברית של אמריקה.

הגורם השני שלוקח חלק במאבק הזה להרס הרפואה הציבורית הוא, לצערי הרב, פוליטיקאים ממחנה מסוים, שרוצים לשבור את קופת-חולים כדי לשבור את ההסתדרות. וזהו מגמה פוליטית המוכרת לנו.

הגורם השלישי הוא בורגנות ישראלית שהרפואה השוויונית אינה הרושה לה. היא רוצה רפואה שתספק לבעלי המאה את מלוא השירותים, ואלה למטה, העניים שאין להם כסף, יילכו למרפאות של קופת-חולים. שיירדו מכהינת רמתן. וזאת תהיה רפואה סוג ג'.

אלה הם שלושת הגורמים ההולכים ומתחברים במאבק להרס הרפואה הציבורית. אני חוזר ואומר, קופת-חולים, קיומה והבראתה זהו קו ההגנה האחרון למניעת חיסולה של הרפואה הציבורית.

גברתי היושבת-ראש, אומר משפט אחד, ובו אסיים, על אופיו של המשבר בשירותי הבריאות. יש למשבר הזה סיבות קוניונקטורליות. קוניונקטורליות מתמשכות. למשבר הזה יש גם סיבות סטרוקטורליות שהן מטבען מתמשכות וקיימות כמה שנים טובות. על המשבר הקוניונקטורלי אינו צריך להוסיף הרבה. מכיר אותו שר הבריאות בככודתו ועצמו. אלה אותם הליצנים תקציביים קשים ביותר שתמיד היו, דרך אגב, אבל כעשוי הם הגיעו לשיאם ואינם מאפשרים למערכת לתפקד. בעניין זה אני אופטימי — עוד חצי שנה, עוד שנה של מצוקות תקציביות: איך שלא יהיה, הממשלה הזאת תבין שבמשרד הבריאות אי-אפשר לטפל כאילו. הוא משרד שמתפל בסתריות ולא באנשים. מדובר בחולים ובסבל אנושי. מדאיתות אותי יותר הסיבות הסטרוקטורליות של המשבר.

אדוני שר הבריאות, יש לי, אינני יודע אם לומר טענה אחת, יש לי תרעומת אחת על כך שכאשר חברת הכנסת חייקה גרוסמן הגישה פה לפני כמה שבועות הצעת חוק ביטוח בריאות, הסרת אותה מסדרי-היום בגלל הנמקות שלך. לו היו שואלים אותי, תסלחו לי על חוסר הצניעות, לו אני הייתי היום שר בריאות מתחיל, מהו הדבר הראשון שהייתי עושה כדי להבריא או כדי לחסל את הסיבות הסטרוקטורליות למשבר בשירותי הבריאות? הייתי מתחיל באותה נקודה שבה תנועת העבודה סיימה את שלטונה ב-1977, בהצעת חוק ביטוח בריאות באמצעות קופת-החולים.

הרי צריך להבריא ארבעה עוינים: שינוי מבנה של מערכת האשפוז; מניעת כפילויות בכל המערכת, גם באמבולטורית, גם באשפוזית, אחידות בכל המערכת; אינטגרציה בשירותים; אין לי זמן לפרט, השר יודע למה אני מתכוון, והדבר הרביעי, יציבות תקציבית ויציבות במקורות מימון שירותי הבריאות. אלה ארבעת הדברים שצריך לעשות ואי-אפשר לעשותם בלי חוק ביטוח בריאות באמצעות קופת-חולים. אני חוזר: שינוי מבנה האשפוז; יצירת רשות אשפוז אחידה; מניעת כפילויות ויצירת סטנדרטים אחידים; אינטגרציה של השירותים הרפואיים מנועת וקורטיבית, אמבולטורית ואשפוזית; יציבות תקציבית. קביעת מקורות מימון חוק, ממה נמנע את שירותי הבריאות. ארבעה דברים אלה ניתנים להשגה רק על-ידי חוק ביטוח בריאות באמצעות קופת-החולים.

החוק הזה היה מאפשר לשר הבריאות להיות המפקח הראשי על כל המהרחש בשירותי הבריאות, על-פי החוק; היה

דולר, בשנה אחת אתה מוסיף עוד חוכות של 150 או 200 מיליון דולר. האם מישור העלה כלל ברעתו שהם יוכלו להחזיר את החוכות האלה? והיו מקרים שהריבית לחודש אחד הגיעה עד 27%, לא פחות. ובכן, מאין עזות המצח הזאת, מאין החוצפה וחוסר האחריות של המערכת הבנקאית, שהיא מלווה כספים בידיעה מוחלטת שלא יהיה אפשר להחזירם, ובריבית כזאת שמכפילה את החוב, ריאלית, בתוך שנה אחת?

אני מניח, שהדבר הזה קרה רק בגלל סיבה אחת ויחידה, אותה סיבה שבגללה גם הנהלת הקופה לוותה את הכספים האלה — ההנחה היא, שהם לא התכוונו כלל להחזיר אותם, וגם הבנקים לא התכוונו באמת לקבל אותם מקופת-חולים. היתה הנחה — וזו עובדת כחוט השני, ומושרשת ביסוד התנהגותו של כל המגזר הציבורי — שאפשר להמשיך וללוות, וכסופו של דבר הממשלה תהיה חייבת למצוא את הדרך לסייע. אין לזה תשובה אחרת, אין לזה שום היגיון אחר.

התנהגותה של המערכת הבנקאית בעניין זה חשובה מאוד. הדינמיקה הפנימית של כל ארגון היא להציל את עצמו, ואז הוא מאמין שהנה ההצלה תפיע, אולי בעוד חודש, אולי בעוד חודשיים, אולי בעוד חצי שנה. הוא מנסה להשיג מרווח נשימה. זה דבר טבעי. מערכת בנקאית אחראית מצידה גבולות. והיא נוהגת אחרת לגבי מפעל פרטי ואחרת לגבי מפעלים כגון "סולל בונה", קופת-חולים, וחברות פרטיות גדולות אחרות. ובסוף הציבור ישלם את המחיר, כי הכול יילקח מהמשאבים הלאומיים שלנו, ואלה יהיו אותם משאבים שהיום מדברים על כך שצריכים אותם לצורך צמיחה וטירות אחרות.

לגבי תפקידו של בנק ישראל — אני חושב שזה, שוב, מקרה של חוסר-אחריות. שקשה לתאר במלים. איך מערכת הפיקוח של בנק ישראל מרשה תופעות כמו אלה שנחשפו עכשיו כ"צ"ם, "ב"סולל בונה" ובקופת-חולים? איך היא מרשה לבנקים לגבות ריבית כשיעור כזה? האם יש בכלל פיקוח או אין פיקוח? משום שמשמעות התנהגותה בשנה-שנתיים האחרונות של המערכת הבנקאית היא, פשוט, שאין פיקוח אמיתי של בנק ישראל. הם יכולים להלוות כמה שהם רוצים, למי שהם רוצים, כאותם שיעורי ריבית שהם רוצים. וככל שהארגון נמצא במצב קשה יותר, הם יכולים להלוות כשיעור ריבית גבוה יותר. ובנק ישראל אינו עושה דבר.

אינני רוצה להרחיב את הדיבור על בנק ישראל. אני חושב, שתפקידו בגרימת ההתמוטטות של מספר גדול מאוד של מפעלים היה דומיננטי ומרכזי. אבל נדמה לי, שגם הממשלה אינה נקייה, משום שיש לה אחריות גם לתפקידו של בנק ישראל.

אני רוצה להעיר רק הערה אחת. אם הממשלה החליטה בכל זאת להקטין את השתתפותה בתקציב קופת-חולים, פירוש הדבר הוא, שזה חייב את קופת-חולים לעשות מה שצריך גם במחיר של הורדת רמת שירותי הבריאות, אם לא היתה דרך אחרת. לא יכול להיות מצב, שמשמלה תקבל החלטה להקטין את השתתפותה בתקציב קופת-חולים, ועם זאת ההנהלה תאמר: אני לא משנה את רמת השירותים. הרי משמעות הדבר היא, שיש ירידה ברמת השירותים, אין מגוון מזה, כי זו היתה החלטת הממשלה, וזה מה שמתבקש מהחלטת ממשלה, אלא אם כן יש לקופת-חולים דרכים אחרות להתייעל.

בסופו של דבר, שורר שנצטרך להציל את קופת-החולים הכללית, וברור שישו כמחיר גורם הציבור, רק הציבור, לא המערכת הבנקאית ולא שום גורם אחר.

קודם כול, אנחנו מגלים שיש קשיחות בלתי רגילה במבנה כוח-האדם של הארגונים והחברות. גם כאשר התנאים משתנים ביותר, באופן מהותי, יש חוסר רצון וחוסר נכונות מצד ההנהלות להתאים את מבנה כוח-האדם למציאות המשתנה, אם במובן של התעסוקה האמיתית שיש לארגון ולחברה, ואם במובן של המשאבים העומדים לרשותם. אין התאמה, יש ניתוק מוחלט בין דרך פעולתו ומבנה כוח-האדם של הארגון לבין המשאבים העומדים לרשותו והתעסוקה שלו. אנחנו יכולים למצוא זאת בחברות עסקיות, ואם אנחנו מדברים על ארגונים חברתיים, על שירותי רווחה ורפואה, שם יש אותו מצב. וקופת-חולים אינה שונה.

הדבר הראשון הוא העדר אחריות אישית של ההנהלות. אני רוצה לשים דגש מיוחד בנושא זה. מושג האחריות האישית אינו קיים במדינת ישראל. יש רק אחריות פלילית. אין אחריות אישית ציבורית, וצריך להבין, שכשמדובר באחריות אישית, אין הכוונה לאמצעי להענשת אנשים או לסיפוק תאוות נקם כלשהן. אחריות אישית באה כדי למנוע היווצרות מצבים שלאחר מכן כולנו משלמים בעדם. משום שאין שגיאה חמורה יותר מאשר לחשוב — כפי ששר הבריאות אמר — שהכול ישתתפו בפתרון הבעיות של קופת-חולים, הווי אומר הציבור, קופת-חולים. הבנקים והממשלה. זה פשוט איננו נכון. הציבור לבדו יישא באחריות לכישלונות.

אמנון לין (המערך):
אחריות אישית של מי?

אוריאל לין (הליכוד):

קודם כול, של ההנהלה עצמה. אני מדבר על ההנהלה, אינני מדבר על הארגון כולו. הארגון אינו חייב ככישלונות ההנהלה. הארגון לא לוה כספים מהבנקים, הוא לא השאיר רמת תעסוקה ורמת בריאות שהם מעבר ליכולת של הקופה. ההנהלה עשתה זאת. ובישראל אין מושג של אחריות אישית. אם אנחנו לא נצליח להכניס מושג של אחריות אישית, התהליכים האלה יימשכו. ולו היה מושג של אחריות אישית לפני חצי שנה או שנה, תמונת המצב היום היתה שונה לחלוטין. אבל אין לנו מושג של אחריות אישית, לא בנושא של ניהול חברות עסקיות במגזר הציבורי, לא בנושא של ניהול ארגונים חברתיים או של שירותי רווחה, וכמובן לא בנושא הציבורי הרחב יותר. יש התעלמות מוחלטת מהנושא הזה, כל עוד אין מדובר באחריות פלילית.

החוליה הנוספת היא ההתנהגות המופקרת וחסרת האחריות של המערכת הבנקאית. אני אומר בוודאות, שהבנקים הללו כספים בידיעה מוחלטת, שמי שקיבל את ההלוואות לא יוכל להחזירן, ונשאלת השאלה: באיזו סמכות? איך מערכת בנקאית אחראית מרשה לעצמה להלוות כספים בידיעה ברורה שהארגון שלווה אותם לא יוכל להחזירם? אם לארגון יש חובות, כפי שאנחנו רואים בקופת-חולים, שכבר הגיעו ל-500 מיליון דולר, אני שואל שאלה פשוטה: איפה הגבול? למה לא להגיע ל-5 מיליארדי דולר? אם מותר להגיע ל-500 מיליון דולר, מדוע אסור להגיע ל-5 מיליארדי דולר? איפה מציבים את הגבול? האם הגבול לא חייב להיות מוצב כאותה נקודה שבה מאמינים באמת שהלווה יכול להחזיר את החוב? אילו בא מפעל פרטי ללוות כספים מהבנק, והבנק היה משוכנע שהמפעל הזה לא יוכל להחזיר את הכסף, האם הוא היה נותן את ההלוואה? לא, הוא לא היה נותן אותה. אבל כאן הבנק מלווה כספים, הריבית הריאלית מגיעה ל-95% בשנה, ומשמעות הדבר היא, שברמת חובות של 150 או 200 מיליון

למצוא שיטה שתאפשר גבייה גלויה ולא סידורים מתחת לשולחן? הפנייה חייבת להיות גלויה וידיד המצב הכלכלי של החולה. מי שמסוגל לתרום — יתרום, ומי שלא יכול — יוותרו לו. האם שיטה גלויה כזאת אינה עדיפה על שיטה של צביעות של תרומה לכאורה, שעה שאנחנו יודעים שזהו השתתפות בתקציב, וכעקיפין — גם בניתוח? הסיוע הרפואי הוא חניס: למעשה גובים כסף, כסום שרירותי, מתחת לשולחן. אני חושב שסוגיה זו טעונה בדיקה והסדר גלוי.

בתקופה של משבר בשירותי הבריאות טבעי הדבר שבעלי האמצעים יודקו יותר ויותר לרפואה בתשלום. התוצאה היא אישוויון גדול: המבוססים ייהנו משירות טוב יותר, הם יילכו לרופא פרטי, למנת שבו יבחרו, לבדיקה כמעבדות פרטיות, ואלו האחרים יודקו לשירותים כפי שהם. אנחנו חייבים למצוא שיטה כדי לשים קץ לאותן תופעות ההולכות ומתרחבות.

יש לי מחלוקת לשם שמים עם חברת הכנסת אורה נמיר. אלפי קשישים ממתינים בתור לאשפוז גריאטרי. במוסדות הגריאטרים הפרטיים יש מקומות פנויים והמוסדות האלה הם גם ווליס יותר מן המוסדות הציבוריים. כצדק, לא יכולה חברת הכנסת נמיר לשכוח את אשר עוללו המוסדות האלה בקיץ האחרון לתולידים. כאשר הם הוציאו אותם בלילה ממטותיהם ושלחו אותם הביתה או השליכו אותם לרחוב: גם אני אינני שוכח. אבל בשעה זו של מחסור במיטות, כאשר האשפוז הגריאטרי הציבורי יקר מהאשפוז במוסד הפרטי — עשיית חשבון שתמורת אשפוז אחד במוסד ציבורי אפשר לאשפוז שלושה ארבעה אנשים במוסד פרטי — אין זו השעה לחשבונות. לכן אני חייב לנצל את הפוטנציאל שלהם ולאשפוז בהם ככל שאפשר יותר פונים עד אשר נצליח להרחיב את כושר הקליטה של המוסדות הציבוריים.

המשבר העובר על מערכת הבריאות, המאבק לקיום יומיומי, שביית האחרות, המחסור בתרופות, בציוד רפואי ובמכשור והורדת רמת המזון, כל אלה גורמים גם למשבר במורל העובדים, לא בא בחשבון להוריד את רמת השירות, כי שירות פירושו מאמץ שיטתי לתת לחולה את המקסימום המגיע לו. בעיני, כל סידור, ובכלל זה השלומים סלקטיביים, עדיף על הורדת רמת הרפואה. אם דרוש ציוד, עלינו לרכוש אותו לפי שיטת מימון גלויה, הגיונית וצודקת. אורחי המדינה יבינו את המצב, יתגייסו וישלמו.

אנחנו עומדים בסימן של מאמץ גדול כדי להוציא את קופת החולים מהמשבר הפיננסי שלה. ועדת גריש הציעה הצעות להבראת קופת החולים. יש שם הצעות קשות המטילות עול על הממשלה, הורשות קורבן מקופת חולים, המגדילות את התשלומים מן הנוזקים. לצערי, יש מי שהופך את ההויכוח על הבראת קופת חולים לוויכוח פוליטי, יש מי שרוצה להציג את קופת חולים כנוכס מפלגתי ועושים אתה חשבון.

הי"ר ד' בן-מאיר:

סליחה, חברי הכנסת, יש עכשיו המון מקומות בספסלים הקדמיים ולא צריך להפגין את הישיבה בספסלים האחוריים, בפרט אם היא מפריעה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אם אדוני מתכוון אלי, אני מודה שאני מעדיף תמיד את הספסלים האחוריים.

הי"ר ד' בן-מאיר:

כן? זה גם צריך להירשם?

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי. ואחריו — לחברת הכנסת גאולה כהן; בהיעדרה — לחבר הכנסת צירלי ביטון.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, יש שתי דרכים לקיים דיון זה: השיטה של חברת הכנסת אורה נמיר — דיון מתוך כאב, שמאחוריו ניצבת זעקת החולים; או השיטה של חבר הכנסת אוריאל לין — לאותן את הכעיה הכאובה מתוך היבט כלכלי גרידא. התחלפו היוצרות: הסוציאליסטית, חברת הכנסת אורה נמיר, מעלה את הנושא מתוך גישה הומניסטית, ואילו הליברל, חבר הכנסת אוריאל לין, מדבר כמונחים מרקסיטיים. אבל זו רק הערת אגב.

אוריאל לין (הליכוד):

הכול לפי תפיסתו של חבר הכנסת ארצי.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, תקופה קשה נמצאת מאחורינו. במשך חודשים שמענו על ניתוחים שאינם מתבצעים, על תורים לניתוחים שנדחים לתאריך בלתי ידוע, על תרופות חסרות אשר בתי החולים מבקשים שהחולה יביא אותן על חשבוננו, על קוצב לב כאשקלון אשר מנכ"ל משרד הבריאות צריך להתערב כדי לספקו. המאבק בין משרד האוצר לבין משרד הבריאות במשך חודשים הוליד תופעות בלתי נסבלות. להלן שני סיפורים המרגימים את המצב.

לפני שבועיים נפגשתי עם קצובה של חסידי אומות העולם. אשתו היהודייה של חסיד אחד, בולגרי, שהציל אותה ורבים אחרים ממוות, סיפרה לי, שבעלה זקוק לתרופה אנטי-סרטנית, היא אינה בנמצא כמרפאה של קופת חולים, ומייעצים לה לנרד ממרפאה למרפאה כדי למצוא את התרופה. כאשר אין לה הכוח להתרוצץ או כאשר היא נאלצת לטפל בבעלה החולה, היא מעריפה לרכוש את התרופה תמורת תשלום. תשלומים אלה מכוסמים בצורה קשה בתקציב המשפחתי הזעום, אשר אולי ישתפר בעתיד אבל בינתיים הוא עדיין זעום.

או סיפורו של פועל רפוס לשעבר, שעמל קשה במשך חייו וסובל עכשיו ממחלה חשוכת מרפא. הכנסתו היא זעומה — ביטוח לאומי ללא פנסיה, סבל כל זקוק לתרופות מרובות. בגלל המחסור בתרופות וכדי למנוע צבירה, המינון הוקטן. מהכנסתו הזעומה אין הזקן מסוגל אף לא לשלם את התשלום הסטנדרטי הקטן הנוכחי אשר נגבה ממנו בכל פעם, והוא בא אלי כדי להשיג שחרור מהתשלום הסטנדרטי בשביל מנה. רבים הם הקשישים במצב זה.

מצב כלכלי ומשבר פיננסי במערכת הולידו גידולי פרא. להלן אחד מהם: נוכח המחסור בתקציב פיתוח ובתקציבי רכישה, התפשט לאחרונה המנהג לבקש ממשפחות המאושפזים תרומה לרכישת מכשור. אני מכיר מקרה שבו החולה עוד היה מונח בחדר ההתאוששות ומכונת ההתרמה כבר נכנסה לפעולה. במקרה זה דובר במשפחה תחת אמצעים, אבל איזו משפחה תחשף את המצב הכלכלי שלה כסיוטאציה שבה החולה הוא לאחר ניתוח וזקוק לטיפול? ואי יצאו בני המשפחה לדרך, אספו מן הגורן ומן היקב וגייסו את הסכום כמבוקש, תרומתם למען אותו מכשיר, מעשה זה הוא בלתי מוסרי.

תופעה זו מתפשטת בגלל האנומליה השוררת אצלנו. אם יש צורך במכשור ובציוד ואם אין כספים למהטרה זו, מדוע לא

הקיצוץ בתקציבי הבריאות. כיום, המגמה בממשלה, לאחר שקיבלה את התכתיב האמריקני שהתנה את הסיוע הנוסף בקיצוצים בשירותי רווחה וחברה, המגמה הברורה היא ככיוון הזה.

אומנם השר יעקבי ואחרים, כמו הממונה על תקציבים באוצר, סבורים שיש לארגן מחדש את המערכת ב"סדר חדש" בין הממשלה לבין קופת החולים, ושהכול יסתדר. אולם, חברי הכנסת, לפנינו הנתונים הבאים: הקטנת הסיוע הממשלתי, שעמד לפני שבע שנים על 666 מיליון דולר והיווה 27% מתקציב הקופה, והיום הוא עומד על 39 מיליון דולר, שהם 6.8% מתקציב הקופה; ריבית של 100%, שהיא פשוטו כמשמעו, שחשדו הבנקים את חברי קופת-חולים, וזו הריבית שהקופה שילמה לבנקים על כספים שנאלצה ללוות בגלל עיכוב העברת הכספים מהממשלה; המלצות ועדת גדיש, שעיקרן צמצום שירותים ומכירת נכסים — כל אלה יחד נותנים את התמונה האמיתית, הן על הסיכנות למשבר והן על המגמה והמדיניות.

באה הממשלה וטוענת: הסיוע שלנו אינו רק הכסף שאנו מעבירים לקופה, אלא גם כספי מס מקביל שגובה הביטוח הלאומי כשביל הקופות. זוהי התחשדות וזריית חול בעיניים. מה פירוש של הדבר הזה? האם הכספים שהממשלה מעבירה לקופה הם כספים פרטיים של מישהו? האם אין אלה כספי מס שהממשלה גובה מאזרחי המדינה? והרי מס מקביל נועד לצורך הזה בלבד. האם הממשלה עושה טובה שהיא מאפשרת את גבייתו?

בעניין הזה של מיסוי והעברת כספים כדאי לראות גם מי הוא הנותן והנושא בעול, ומי הוא הנהנה. באמת כדאי לבדוק פעם אחת ולראות מה היא האמת כחוק כל הדעות המוטעות המהלכות בציבור בעניין זה, פרי שטיפת-מוח של בעלי ההון ושל הממשלה.

לפני כשבעה הונח על שולחן הממשלה דוח של ועדת מנכ"לים, בראשותו של אהרן פוגל, על הסובסידיות בישראל. מדוח זה עולים נתונים מהדומים, והעיקר שבהם, הסיכום של הדוח הוא, שמי שנהנה מסובסידיות והטבות במדינה אינם העניים אלא דווקא העשירים, התעשיינים ובעלי ההון.

חברי הכנסת, זה דבר שידעתי מאז ומעולם, אני רוצה להוסיף כאן, את הצד השני של המטבע, שהוועדה לא עסקה בו ולא דנה בו: מי הוא המשלם, מי הוא הנושא בעול הגבייה הממשלתית מן הציבור? — בעיקר העניים.

הוועדה הזאת אומרת: 5 מיליארדי דולר בשנה הם כלל הסכומים שהממשלה מוציאה על סובסידיות, מענקים והטבות מס. חברי הכנסת, הסכום הזה שווה לכלל הגבייה של נציבות מס הכנסה בישראל בשנה. כלומר, אם יכלול את מס הכנסה ויפסיק את כל הסובסידיות, מצב הקופה הציבורית יישאר כפי שהוא היום.

אני רוצה להודיע לכם: אני הייתי מסכים להסדר הזה, ולמה? כי הסעיפים הכבדים ביותר של סובסידיות מתוך 5 מיליארדים אלה הם הטבות, פטורים ומענקים לתעשיינים ולבעלי הון. למשל, הסובסידיה על מצרכי מזון, כגון לחם, חלב, עוף וכדומה איננה אלא 180 מיליון דולר, ועוד 100 מיליון דולר מיועדים לתחבורה הציבורית. אני מוכן להוסיף גם עוד 170 מיליון דולר של המשכנתאות, כסובסידיות המזוהות עם השכבות החלשות. אף-על-פי שבשלושת הסעיפים האלה העשירים נהנים מהסובסידיה הזאת לא פחות מהעניים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

טוב, רשמנו לפנינו, בתנאי אחר: שלא תהיה הפרעה גם בספסל האחורי.

בני שליטא (הליכוד):

רק נציע לו כיסאות קרמיים ונראה איך הוא לא מוותר.

יצחק ארצי (המערך):

תשובתי על תיאור כזה היא: סילוף ודוני. קופת-חולים היא כמעט המדינה. היא בנתה את שירותיה לא לפי שיקולים של רווח והפסד. היא הקימה מרפאות בכל אחר, בכל הזמנים ובכל המקומות, וכאשר לא היו כספים בנמצא היא לקחה הלוואות. כאשר היא נאלצה לשלם נשך היא התעוררה כשהיא שקועה במשבר כספי עמוק. על הממשלה והכנסת לסייע לקופת-חולים לצאת מהמצב החמור ולהצמיד אותה אל דרך המלך. לא אפת לי שלשם הסימטריה הקואליציונית יסייעו גם לקופת-חולים האחרות, אבל אין כאן מקום להשוואה.

לפעמים, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ככל שרע יותר טוב יותר. שמחתי לשמוע מפיו של חבר הכנסת ויקטור שם-טוב וכן מפיו של שר הבריאות בדיון קודם את הדעה, שאין מנוס מביטוח בריאות ממלכתי. הרעיון הוא פשוט: במקום להטיל את הנטל על חלק מהציבור באמצעות המס האחיד שנגבה לפי שיטת מיסוי רגורסיבית, עדיפה הטלת הנטל על כלל הציבור במסגרת של שיטה פרוגרסיבית. עוד נתווכח על פרטים, כגון שיטת המיסוי, שיטת הגבייה, אבל העיקר הוא לקבל את העיקרון. אני רואה לפני הודעתו של שר הבריאות מרדכי גור שהוא יביא לנו בקרוב הצעה, וככל שהוא יקדים כן ייטב לשירותי הבריאות ולאלה החוקים להם.

אני מצטער ששר האוצר אינו כאן. הוא מגדיר את עצמו כשייך למחנה הליברלי. מותר לשמוע במשחקים אסורים בכל נושא אחר, אבל לא בנושא הבריאות.

דוח גדיש הוא דוח מאוזן. יש לגשת בלא השהיה ליישום מסקנותיו, כדי להציל את הרפואה הציבורית — ההישג המפואר של הרפואה הישראלית המתקדמת — מהתמוטטות.

רכבות החולים, הקשישים, החולים חסרי המרפא, חוקרים להשתלחות, הרוצים לחיות ולא למות, נושאים עיניהם לתוצאות של הדיונים על שירותי הבריאות. כידינו לפסוק מי לחיים ומי למות. על כל חוגי הכנסת להתלכד כדי להשיב לכל אלה: הכרענו למען החיים, היום חייכם — מחזר חיינו. תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת צ'רלי ביטון, ואחריו — לחבר הכנסת שמעון בן-שלמה; בהיעדרו — לחבר הכנסת רן כהן, ובהיעדרו — לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מערכת הבריאות כיום סובלת. כמו כל השירותים החברתיים בישראל, ממדיניות מכוונת של קיצוצים והקטנת משאבים. חברת הכנסת אורה נמיר, כפי שאמרה בדבריה בהצעה לסדר-היום, שניתנה את עמדתה כנוגע לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, והיא מוכנה לתמוך בחוק כזה, כפי שהבנתי, בד בבד עם שמירה על עצמאותה של קופת-חולים ואי-פגיעה בה.

אני הייתי סבור, ששורש הבעיה הוא כראש וכראשונה

בכל התחומים, ולצער הרב, מגמה זו הולכת ומחמירה דווקא תחת שלטון המערך, ומדיניות הרווחה איננה אלא סממה ריקה מתוכן.

היורד ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שמעון בן-שלמה איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ושלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברות וחברי הכנסת, לעניות דעתי, צריך להודות למגישת ההצעה, חברת הכנסת אורה נמיר, לשר שהסכים — אני מבין די לפתע — שהדיון יתקיים היום, ולמול שהביא לדיון בהודמנות קרובה כל כך. לדעתי, הדיון שאנו מנהלים אינו צריך להתמקד אך ורק או בעיקר במשבר השוטף, אלא בהגדרה מעמיקה יותר של המשבר המתמשך, כי הסכנה היא שההשפעות על מעמד הרפואה בכלל ועל הרפואה הציבורית בפרט בתוך מדינת ישראל בשנים הללו יקבעו מה יהיה במדינה בעוד 10 ואולי בעוד 15 או 20 שנה, יותר מאשר בשנה-שנתיים הקרובות.

הייתי מעדיף שלא לעשות את ההשוואה הרגילה הנעשית מדי שנה, אבל כדי ללמוד על התהליכים אין ברירה אלא ללמוד מנתונים. אתייחס לשתיים-שלוש השנים האחרונות, כדי להיווכח מה צפוי בשנה הבאה ומהו כיוון התפתחות. ב־1982/83 השתתפה הממשלה בשיעור של 13.5% בתקציב השוטף של קופת-חולים, שהיא ספק השיפורים הגדול ביותר, ל־85% של האוכלוסייה. אני מרגיש: זאת, לאחר שבמהלך שש שנים קודם לכן היתה ירידה מ־31% שנה לאחר מכן, ב־1983/84, היתה ירידה ב־2% בקירוב, כלומר שיעור ההשתתפות הגיע ל־11.7%, ב־1984/85 ירד שיעור ההשתתפות ל־9.5%, שנת 1985/86 תסתים בשיעור דומה, ב־9.5%, ב־1986/87 יש כבר ירידה דרסטית נוספת בתקציב, ל־5.2%, בקצב זה, במהלך שנתיים-שלוש שנים, תיאלץ קופת-חולים לקיים את כל פעולתה ללא השתתפות הממשלה. זהו בעצם המצב, רק לפני תשע שנים היתה ההשתתפות בשיעור של כמעט שליש מהתקציב.

בחישוב של השתתפות לנפש המצב מדאיג עוד יותר. בשנת 1982 — ואני לא אאריך — קיצצה ממשלת הליכוד באופן דרסטי ביותר את ההשתתפות בתקציב הבריאות דרך קופת-חולים, והשיעור הגיע ל־34.7 דולר לנפש. בשנה הבאה עלינו לטובה, כך אני מקווה — לפי מה שנרשם פה זה יהיה לרעה — ההשתתפות תרד לשליש, כלומר רק 12 דולר לנפש.

יכולים לומר שאין זה הכול, שהרי המדינה משתתפת לא רק בתקציב השוטף אלא גם בתקציב הפיתוח, וכאן חלקה גדול יותר. אני רוצה להראות את הנתונים. ב־1982/83 היה שיעור ההשתתפות של האוצר בתקציב הפיתוח 35%, כדי לשבר את האוזן ניקח שנה אמצעית, שנת 1984/85, השנה הקודמת, שיעור ההשתתפות ירד אז לחצי, ל־18.7%, לשנה הבאה, ב־1986/87, שיעור ההשתתפות בתקציב הפיתוח הוא 10%, זה ממש מדהים. במספרים האלה יידרש עוד מעט מקרוסקופ כדי לראות שיש השקעה ציבורית כלשהי בפיתוח התשתית הרפואית של מדינת ישראל.

רבותי חברי הכנסת, אדוני השר, לאן, בעצם, הולכים אנו בנתונים הללו? אנחנו כבר רואים שיש פגיעה, זוהי עובדה. מי שהעז לשמוע חדשות, כמוני, אפילו באמצע הדיון — אני מקווה שאיני מבשר לך בשורה רעה, אדוני השר — יכול היה לשמוע בחדשות של שש, שעובדי כתי-חולים הממשלתיים,

חברי הכנסת, כמה כסף הולך להטבות מס לתעשיינים, למענקים על השקעות במחקר ובפיתוח, לפטור ממס מעסיקים, לעידוד השקעות הון, להקטנת מס על חברות? — יותר מ־1.2 מיליארד דולר. בקליטת עלייה משקיעה הממשלה 15 מיליון דולר, בשיירות דה — 52 מיליון דולר, כאשר מתוכם 30 מיליון דולר מופנים לשיבות, וזה חרץ ממה שמוקצב למוסדות חינוך, ובריאות דתיים במסגרת התקציב הכללי של בריאות וחינוך, להתנהלויות בשטחים — 100 מיליון דולר, ואלה רק סכומים של פטורים ומענקי מס לעידוד ההתיישבות בשטחים.

חברי הכנסת, ההוצאה על בריאות וחינוך היא כ־1.5 מיליארד דולר. דוח הוועדה רואה את כלל ההוצאה הזאת כסובסידיה. איני יודע אילו הגדרות וקריטריונים קובעים אצלם מהי סובסידיה, אבל שירותים אלמנטריים שמדינה חייבת לספק לאזרחיה, כמו חינוך ובריאות, אינם סובסידיה בעיני. תשלומי הרווחה לחינוך ובריאות, למענות יום וכדומה אינם אלא 90 מיליון דולר, וזה הסכום הנכון שהממשלה משקיעה בחינוך ובריאות כסובסידיה, ולא, אפשר היה לראות גם את תקציב המשטרה והצבא כסובסידיה. הרי גם זה שירות שהמדינה נותנת לציבור.

חברי הכנסת, אנו נדרשים לעסוק בנושא הבריאות מפעם לפעם, כאשר הכעיה עולה על סדר-היום, בעיקר בעקבות אירועים קשים, כגון המשבר בכתי-חולים הפרטים וההתעללות בחולים, כאשר זרקו חולים התוצה וכאשר סגרו מחלקות, או כאשר היה מחסור בתרופות ובמוון וכדומה. גם חברת הכנסת אורה נמיר הדגישה ברבריה, שפגיעה בשיירות הבריאות איננה אפשרית כלי לפגוע בחלשים, בקשישים, בנתמכי המוסד לביטוח לאומי ובשכירים שהכנסותיהם נמוכות. הקיצוץ בשיירות הבריאות שעליו מדברים הוא, כפי שהרגישה חברת הכנסת אורה נמיר, קיצוץ ברמת השיירות, הדינו, החזרת רמת שיירות הבריאות שסופקו לאוכלוסייה החלשה בכמה שנים אחורה. הם אינם זכאים לטיפול הרפואי החדש ביותר והמתקדם ביותר, כי אין להם כסף לזה.

התופעה המבישה של איסוף תרומות למען חולים, כדי להביאם לניתוח או לטיפול מיוחד, מזכירה על מה שנכון לנו כעתיד: בעתיד יתחילו לאסוף תרומות בשביל טיפולים שונים שמערכת הבריאות הכללית תפסיק לספק בשל הקיצוצים, וניתן יהיה לרכוש אותם רק בכסף מלא בכתי-חולים ובמרפאות פרטיות. כולנו ראינו כיצד הגיבו כתי-חולים הפרטים כאשר הכסף לא הגיע אליהם — הם פשוט זרקו את החולים. החזית הקשה היא, שהממשלה רוצה, כנראה, להרגיל את האוכלוסייה החלשה בישראל להפסיק לחלות, כמו באותו סיפור על הסוס שרצו להרגיל אותו לעבוד בלי לאכול, זאת, את השיירות הקפואים "פשוטים" והרגילים משיכו אומנם לספק, אבל גם עליהם יתחילו לגבות אגרת ביקור, אגרת תרופות, הגדלת המס האחד ועוד, או, מי שחלה "רק" בשפעת או באנגינה, במחלות עונתיות ובאחרות "פשוטות", ירצה לחסוך, הוא יוותר על הטיפול, לעומת זאת, את הטיפולים המסוכנים והמתקדמים יותר יפסיקו לספק, ואפשר יהיה לקבלם רק במרפאות, בכסף מלא. כך ירגילו לאט לאט את הסוס שלא לאכול, עד שהוא ימות, כמובן. אבל, הממשלה בטוחה שהסוס לא ימות, כי האורחים ישיגו את הכסף לטיפולים הללו, אם בהתרממות, אם בלהוואות ואם על-ידי עבודה קצת יותר קשה. הם ישיגו.

חברי הכנסת, בדיון שהתקיים בשבוע שעבר על משרד העבודה והרווחה הבאתי נתונים על הגדלת הפער ועל אי-השוויונות בישראל בתוספת על מה שיש לנו היום בשדה הבריאות. אנו הולכים והופכים למדינת רווחה למען העשירים

קראו כל הזמן את הקריאות: אתה הולך להתמוטט. זהו ההבדל בין קופת-חולים לבין "סולל בונה".

אדוני השר, הבעיה שמדאיגה אותי היא: לאן פניה של הרפואה בישראל והרפואה הציבורית בפרט. מה שקרה עד היום, להערכתי, הוא, שבתחום הרפואה המשוכללת, המובילה — ניתוחים מסובכים, טיפולים מסובכים — ייתכן שאין עדיין נסיגה. ייתכן שמדינת ישראל עדיין מחזיקה את הרפואה בתחומים הללו ברמה גבוהה בדומה למדינות המתקדמות בעולם. אבל, קודם כול צריך לומר, שזה קרה משום שבמהלך עשרות שנים המרכיבים המרכזיים בהענקת טיפולים רפואיים צברו נכסים אדירים. אם עד עכשיו הרפואה הציבורית לא התמוטטה, זה עדיין לא אומר שאם יימשך תהליך הידרדרה בהשקעה הציבורית ברפואה. בעוד חמש שנים, או שבע שנים, או עשר שנים לא נהפוך למדינה מפגרת בתחום הבריאות. פה לא יעזור כלום. זה פונקציה של השקעה כספית, של השקעה בכוח אדם, של דרכון, עידוד ופיתוח. בלי הפיתוח וההשקעה האלה תתחיל מדינת ישראל לפגר.

הדבר השני שאולי שמר אותנו עד היום הוא העובדה, שהעומס הגדול הועבר לכתפי הציבור, משום שהמס האחד הועלה בצורה חדה ביותר, השתתפות האזרחים במחירי התרופות עלתה במאות אחוזים. גם ריאלית. האזרחים הגדילו את החלק שלהם, גם דרך המס המקביל — אומנם לא בשנה האחרונה, אבל קודם לכן — והדבר הזה לא יכול להימשך בלי סוף, מפני שאם הוא יימשך כמו בשנים האחרונות. נגיע אכן למצב שמפניו הזהירה חברת הכנסת אורה נמיר, לרפואה דיפרנציאלית: לעשרים תהיה רפואה טובה יותר, ולעניים — רפואה טובה פחות: העניים בעצם לא יזכו לטיפול של ממש.

אדוני היושב-ראש, צריך להודות על האמת, שרמת הרופאים והכשרתם — דבר שנצבר במהלך שנים ולא נעשה ביום אחד — גם הם שמרו על הרפואה הציבורית, אבל היום יש ירידה של רופאים מהארץ. היום יש עריקה של אחיות מהעבודה בתחום הזה, כיוון שאין בו אתגר, או שהשכר איננו מאפשר להתקיים ממנו ולהישאר כאן. לדעתי, יש סכנה של ירידה ברמת הרפואה. רמת הרפואה קובעת את רמת החיים הכללית וגם את רמת התרבות הכללית. מה שקורה בתחום זה מצביע, לעניות דעתי, על סכנה גדולה מאוד.

אדוני השר, על דבר אחד לא חוכל שלא להשיב היום בצורה מפורטת ביותר, ואנחנו נחיל ללחץ בעניין זה כפי שלחצנו בעניין חוק ביטוח סיעוד. אדוני השר, מתי יבוא חוק ביטוח בריאות ממלכתי, חוק שהממשלה תזום אותו, או החוק שתכריח הכנסת יזמו אותו, או חוק שוועדת העבודה והרווחה תזום אותו. אין אפשרות להתמודד עם האתגרים שהמשבר בבריאות מעמיד לפנינו בלי שנוק קרימה בעניין הזה וזנוק הרבה יותר משמעותי. תודה רבה.

הי"ד ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת מתתיהו פלר.

בני שליטא (הליכוד):

חברת הכנסת אורה נמיר, יש לי מה לומר על הנושא, אבל אני בעונש.

שבח ויס (המערך):

יש כאלה שהדיבור בשבילם הוא עונש.

הי"ד ד' בן-מאיר:

בפעם הבאה תאמר היד שלך לראש מה היא עושה.

ובכללם עובדי משרד הבריאות, הכריזו שהם ינקטו עיצומים החל מיום חמישי. מחתרשים, לזמן בלתי מוגבל.

אורה נמיר (המערך):

הודיעו זאת כבר בשעה חמש.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אם כן, מי ששמע זאת בחמש ידע את הצרה הזאת שעה אחת קודם.

אומנם, אין ההודעה כוללת את האחיות, אבל היא כוללת בהחלט רופאים, ושאר המחזות תוארו עליידי חברת הכנסת אורה נמיר ועליידי חברי שדיברו לפני. אני רוצה להלאות אתכם כמה שמתרחש בבתי-החולים ובמרפאות בנושא תרופות, בנושא קשישים ובנושאים אחרים. גם אין פה אנשים רבים להלאות. אלא רק חברי כנסת יחידים הנמצאים כאן, את השר ואת עצמי, ואני רוצה להימנע מזה.

בני שליטא (הליכוד):

למה אינך קורא לקופת-חולים להתייעל?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

קודם כול, אני כן קורא לה להתייעל. אני רק רוצה להסב את תשומת לבך לכך, שקופת-חולים עשתה פעולת ייעול. אומנם אינני אפטרופוס שלה, אבל היא עשתה פעולת התייעלות רצינית מאוד. היא פיטרה, כמדומני, 1,200 איש, ואיני יודע מדוע תהליך ייעול כרוך מייד בנוסחה כמו פיטורים. בעיני, היה זה ייעול גם לו קופת-חולים היתה —

בני שליטא (הליכוד):

אינני מדבר על התקופה הזאת. אני מדבר על השנים הקודמות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בבקשה, אני נענה לאתגר שלך. לעניות דעתי, לייעול היה צריך להתלוות, למשל, מתן שירות טוב יותר, משוכלל יותר, פרטני יותר, שירות של מניעה יותר מטיפול שלאחר מעשה. כשהתופעות כבר מתגלות בגופו של אדם. אבל עובדה היא שקופת-חולים עשתה זאת, ותאמין לי, לא חמצא חדרים וחרפים הרבה יותר ממני כאשר מדובר גם במשק ההסתדרותי, ולעדות, אתה יודע אין "עליתי" על "סולל בונה". אני מוכן בהחלט להעלות גם את הנושא הזה, אבל אינני יכול להתעלם, חבר הכנסת בני שליטא, אדוני השר, מהעובדה שבמהלך כל השנים האחרונות — תרצה או לא תרצה, חבר הכנסת שליטא — קופת-חולים אינה מסתירה את התהליך המדאיג הזה. היא מתריעה עליו כמעט מדי חודשים, כמעט מדי חודש. אם תרצה, אוכל לשלוח לך את המועדים האלה, הם כרשוטי. אינני רוצה להלאות. לא זו בלבד שהיא מתריעה אלא שאיש גם לא בא ואמר לקופת-חולים: אני מבטיח לך שאני יכול לתת אותה שירות שאח צריכה לתת, רק תעשי א' ב' ג' כדי להיות יעילה יותר. הרי קופת-חולים היא מוסד הנתון לביקורת של מבקר המדינה, היא חשופה. היא היתה תחת שלטון ממשלות הליכוד — ובאמת אני אומר זאת בלי התגרות, חבר הכנסת שליטא — וממשלת הליכוד היתה יכולה בהחלט להציע תהליכי הבראה — כמקום ללכת בדרך של קיצוץ, ולו היו הצעות טובות וענייניות ולא קנטרניות לגבי תהליכי הבראה, אוי לה, לקופת-חולים, אם לא היתה מאמצת אותן.

כדי שתאמין לי עד הסוף, אומר לך בכל הרצינות, שלעניות דעתי, הפשע הגדול של "סולל בונה" הוא כזה שהוא גם לא התריע, גם הסתאב וגם פעל תוך ניהול לא תקין. גם לו

מתח הרווחים של בתי-המרקחת. קופת-החולים חייבת להחזיר סכומים אלה לבית-המרקחת. זאת אומרת, שבגלל המצב הזה הדפיציט הולך וגדל יום יום ושעה שעה. בנוסף על כך שמצבה של קופת-חולים קשה ומצב האוורחים המבוטחים קשה, המצב הכלכלי עוד הולך ומחמיר מיום ליום. הדבר הזה רק מעיד על כך שבסופו של דבר לא יוצרים את התהליך של החיסכון, לא מתחילים בתהליך הייעול ולא מתחילים בעצירה של בזבזו כספי ציבור, כי יש כאן בזבזו גדול מאוד וחמור מאוד של כספי ציבור, ולא עוצרים אותו והמצב נמשך.

אנחנו חייבים להביא את הדבר הזה בחשבון, כי אני חושב שכחוצאה מכך המצב יילך ויחמיר. אני חייב לציין שהולול — או אולי אין זה לולול, אולי זוהי סיטואציה שבה המבוטח הוא כבר גורם קטן ביותר וחיוור ביותר על לוח האירועים הגדול של מערכת הבריאות במדינת ישראל בתחום הרפואה. לכן כרור שכשאנחנו דנים היום בנושא של המשכר המתמשך במערכת הבריאות, איננו מדברים רק על קופת-חולים הכללית, אלא על מערכת הבריאות כולה, ואנחנו מוצאים דברים דומים גם בקופת-חולים אחרות.

בעקבות הצעה שהעליתי לגבי עניין שהתרחש לפני חודשים מספר בקופת-חולים מכבי, התברר שנעשו שם פעולות ביחס להסדרים עם בתי-מרקחת ושינויים מפליגים בקשר למדיניות, ואלה השפיעו במידה מרובה על הרבה מאוד מבוטחים. על אף שזאת קופת-חולים לא גדולה כל כך, מדובר בכל זאת בכ-350,000 מבוטחים, ובמידה רבה, הדות להתערבות של ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, ובמיוחד הדות לתקיפותה ולתכונתה של יושבת-ראש הוועדה, הצליחה הוועדה לעצור תהליכים חמורים מאוד שהתייחסו למבוטחים שרצו לקבוע, עם כספיהם, הסדרים שהיו אולי גורמים להם נזקים. אנחנו גם דאגנו לכך שלהבא לא ייעשו בבת אחת שינויים מפליגים בזכויות מבוטחים. שינויי מצבים שהיו קיימים הרבה מאוד שנים, בלי להביא אותם לידיעת כל המבוטחים.

אני רוצה לציין שהמבוטח, האיש הזכאי לשירות תמורת הכסף שהוא משלם, הוא היה הגורם האחרון שנשאל, או שהוא כלל לא נשאל. אומרים: אנחנו דואגים לו, אנחנו רוצים לשפר את העניין, ואולי הכוונה טובה, אבל התעלמים מהאזרח ולא שואלים אותו כלל. זה לא ייתכן. נוגעים בנושא מרכזי וחשוב, בבריאותו של האדם ובביטחון שהוא זכאי לשירות הבריאות כאשר הוא חולה.

אני רוצה גם לציין, שהשירות הרפואי ממלא שני תפקידים. נכון הוא שברוך כלל נזקקים לו האנשים החולים, אבל יש לו גם תפקיד לגבי האדם הבריא. האדם הבריא זכאי לדעת, שברגע שקורה לו משהו, יש מערכת שתקלוט אותו, שתטפל בו, שתסעד אותו ותהדיר אותו. היום הוא צריך לכוון את מחלותיו, אם דבר כזה אפשרי, לפי העיתונות. הוא צריך לקרוא איזה שירות שובת בבתי-החולים או בבתי-המרקחת. הדבר הזה עלול לגרום ייסורים קשים מאוד, וחוסר הביטחון הזה פוגע באנשים.

היה לי גם ניסיון אישי נוסף בתחום הזה. לפני זמן מה שכבתי בבית-חולים, ואני חייב לציין שלא רק שהבראתי, אלא החזירי לי, במידה רבה, את האמונה שלי ביכולת הישראלית. ראיתי איך מחלקה בבית-החולים איכילוב עובדת ואיך היא מטפלת באנשים. אינני מדבר על כך שהיא טיפלה רק ב-VIP, שאולי רצו לתת לו טיפול מיוחד. ראיתי איך הצוות הרפואי מטפל שם באנשים, ובאילו תנאים הם עשו זאת.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעצם אפשר, אולי צריך, להתחיל בדברים שבהם סיים חבר הכנסת רן כהן. אני חושב שאין מנוס מכך שמדינת ישראל תאמץ לעצמה חוק בריאות ממלכתי. לא נוכל להתחמק מזה. כאשר החוק הזה בא לדיון בפעם הראשונה ככנסת, לפני חמש, שש או שבע שנים, אינני זוכר בדיוק, הסעיף הראשון שלו אמר: כל אדם זכאי לביטוח בריאות ממלכתי. אמרתי אז: בגלל סעיף זה בלבד אנחנו צריכים להתנאות ולקבל חוק כזה. מוכן שהיו הרבה סעיפים בתוך החוק שלא מצאו חן בעיני וצריך היה לשנותם, אבל באופן יסודי הזכות לביטוח רפואי היא זכות יסודית של האזרח, והוא משלם בשבילה בסופו של דבר ממסיו.

אנחנו מדברים על קופת-חולים הכללית, אנחנו מדברים על קופת-חולים מכבי, אנחנו מדברים על משרדי הממשלה, על האוצר, בסופו של דבר, כל אגודה היא אגודה של הציבור. אנחנו לא עושים לו טובה. הוא מבצע בעד השירותים שהוא זכאי להם. הוא קיבל שירותים טובים יותר מבחינת הביטחון של השירות ממה שהוא מקבל היום. יש כמובן התפתחות, יש התקדמות בטכנולוגיה, יש התפתחות בטכנולוגיה הרפואית, אבל כסך-הכול אני חושב שהאזרח היום איננו מקבל מהשירותים הממלכתיים — ואני כולל בתוך זה את קופת-החולים — את מה שהוא קיבל בעבר מבחינת הטיפול הכולל.

אדוני היושב-ראש, בשבוע שעבר הלכתי לקופת-חולים ועמיתי בתור, בדרך כלל יש לתורים בקופת-חולים הכללית אופי מיוחד. ככל שאתה עומד יותר אתה מתרחק מהדלפק כי כל הזמן באים אלה שישבו באיזה מקום ואומרים: אני כבר חייכתי. היו לי כבר ניסיונות שככל שעמדתי יותר כך התרחקתי. הפעם זה לא היה כך, כי האנשים באו, שאלו על התרופה, היא לא היתה והם הסתלקו, וזה בקופת-החולים הכללית. עמדו שם אנשים שכבר באו בפעם השנייה ובפעם השלישית לקבל את הרפואה שהם צריכים לקבלה — — —

אברהם ורדיגר (מורשה):

אתה מתכוון לתרופה, לא לרפואה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מקבל את התיקון. הם רוצים גם רפואה, אבל הם ביקשו תרופה. אמרו להם: אין, תבוא מחר, תבוא מחרתיים, או תלך וחקנה בבית-מרקחת ואנחנו נחזיר לך את התשלום.

יש כאן שני דברים: א. האנשים — בדרך כלל חולים, או זקנים, או שניהם ביחד — צריכים לעבור את כל התהליך הרגיל. הם באים לקופת-החולים שלהם, עומרים בתור, עוברים את כל הטיפול הרגיל שצריך לעבור שם, ואז שולחים אותם לביתם, אומרים להם לבוא מחר, לבוא מחרתיים, לבוא בשבוע הבא, לקחת חותמת. זו טרידה, כאב, הוצאות: ב. מה קורה בנוסף על זה? — לפחות קופת-החולים הכללית מאפשרת לאנשים הזקוקים לתרופה לקנות אותה בבית-המרקחת. האזרח הולך לבית-המרקחת, קונה את התרופה במחיר המלא ומקבל החזר מקופת-החולים.

הרי בהסדר, זה יש הוצאה פנטסטית. אם ניקח את היקף המכירות של קופת-החולים, אני מדבר על קופת-החולים הכללית, הסכומים הם אדירים. מפני שכאשר החולה קונה את התרופה בבית-המרקחת הוא משלם מחיר שכולל את הרווח של בית-המרקחת, וכפי שידוע לנו, זה אינו מן הרווחים המבוטלים. חברת הכנסת נמיר יודעת — אנחנו שמענו על

מחשבה שקיבלתי על שאלתא אני מבין שבמשרד הבריאות יש שביעות רצון רבה מרמת השירות הרפואי בשטחים. נאמר בה, ואני מצטט: מאז 1967 חוללה ישראל מהפכה של ממש בכל הקשור לתחום הבריאות בשטחים. לא הייתי משתמש במונחים כל כך דרמטיים. אחרי הכול, זה מה שמצופה — שבמשך 20 שנה לא תישאר רמת השירות הרפואי במקומה. ואם התמורה שהתחוללה היא אכן מהפכה של הממשל — את זה אפשר לשפוט על-ידי השוואת רמת השירותים הניתנת בשטחים לזו שניתנת בישראל, ואם זאת ציפייה גדולה מדי. אפשר להשוותה לרמת השירות הרפואי בירדן. אני חושב שבשני המקרים רמת השירות הרפואי בשטחים לא תזכה לציון גבוה במיוחד. זאת למרות העובדה הידועה, ואני חושב שאיש איננו שמעיר עליה, וראיתי שהיא זכתה גם לתשומת לב מחוץ לישראל. שישאל גובה מסים כבדים בשטחים.

ממשכורתם של העובדים הבאים מן השטחים לישראל מנכים במקור ממש את מה שמנכים מכל עובד בישראל. התמורה הניתנת בשירותים לאנשים אלה ולאוכלוסייה כולה איננה עומדת בשום יחס לשיעור המסים שגובים מהם. כך שמה שלא נעשה שם זה הוא בודאי פחות ממה שמגיע להם על-פי הקריטריון, שצריך להיות איוה יחס בין המסים הנגבים לבין השירותים הניתנים.

אבל יש בעיה מיוחדת, ואני רוצה להעלות אותה בהודמנות זו בפני הפליאה, היא בעיית מכסת ימי האשפוז שניתנת לרשויות בשטחים, כדי לממן טיפול רפואי שהמערכת הרפואית בשטחים איננה מסוגלת לתת אותו, שירות רפואי שלשמו אנשים צריכים ללכת לבתי-החולים בישראל. מכסת ימי האשפוז מחושבת רק על-פי קנה-מידה של יום אשפוז אחד בשנה ל-2.5%, מהאוכלוסייה. אינני יודע איך אפשר להגיע לקריטריון כזה. מבירורים שעשיתי עם רופאים בכירים, ראשי מחלקות ב"הרסה", אני למד שהמכסה הזאת נגמרת כהרף עין. חולים הזקוקים לשירות רפואי שלא יכול להינתן בשטחים אלא אך ורק בישראל, כמו חולים הזקוקים לטיפול או לניתוח נירורכיורגי, או חולים הזקוקים לטיפולים קרדיולוגיים, או לניתוחי לב, פשוט אינם מתקבלים, משום שהיקף השירות הנדרש להם כל כך גבוה. שאי אפשר להתחיל בטיפול הזה. רופאים שולחים חולים הביתה ביודעם שהם נשלחים למכאוביהם, אולי למותם, ואין לעניין הזה פתרון.

לפי דעתי, יש כאן בעיה. ישראל מחזיקה בשטחים כבר השנה ה-19. היא עושה זאת על-פי שיקוליה, על-פי החלטתה. היא לא כפורה לעשות זאת. הדבר הזה מטיל אחריות שלפי דעתי אי-אפשר להוסיף ולהתעלם ממנה.

אני רוצה לומר מלים אחדות על קופת-חולים. אני משוכנע, כמו אחרים שדיברו לפני, שקופת-חולים תחלץ מן המשבר. אין ברירה בעניין זה. זה מאותם מקרים שברור שהמוסד לא יתמוטט, שלא יהיה אפשר לתת לו להתמוטט משום שהוא נקלע למשבר. אני מקווה שהממשלה תמצא דרך לעשות את אשר מוטל עליה. אני גם מבין שהעובדים, גם הסגל הרפואי וגם העובדים האחרים, כולם מוכנים להטות כתף. הם התבטאו כך בפומבי, ואני מקווה שבמהרה נוכל לשמוע שקופת-חולים תחלצה מן המשבר שהיא נתונה בו.

בכל זאת נשאלת שאלה, ואי-אפשר שלא לחזור עליה: איך נקלעה קופת-חולים למצב הזה? איך היא נקלעה למצב של חובות כאלה? אחרי הכול, קופת-חולים איננה ארגון מסחרי. ארגון שעוסק בהיצע ובביקוש, במכירה ובקנייה. זהו שירות.

והם באו אלי לאחר שהתאוששתי מן הניתוח וסיפרו לי על הקשיים שלהם. על עבודתם המסובכת, על היכולת שלהם שהולכת ונגמרת ועל הסכנה שהם מרגישים, שהם יתמוטטו.

רבותי, אנחנו משחקים פה לא רק עם עניין מתמשך שהופך לכרוני, אלא שהוא נמצא בשלב של גיוון מסוים. של גיוון במצב של ירידה, ואסור לנו להרשות לעצמנו שזה יקרה.

כשאני שומע שמדברים עכשיו בנשימה אחת על קופת-חולים ועל "סולל בונה", אני מתקומם. אני חושב שצריך לעזור במידה מסוימת ל"סולל בונה", לפי לוח מסוים, אבל קופת-החולים הן דבר אחר לגמרי. הן נמצאות בעדיפות אחרת לגמרי. זהו שירות מספר אחד שהמדינה חייבת לתת לאזרחיה.

הדיון הזה הוא קצת גרשני, וכולנו חשים שההבדלים המפלגתיים-הפוליטיים כמעט אינם נשמעים. אינני יודע מה יהיה לאחר הדיון הזה, החשוב כשלעצמו, מפני שאני חי כבר שנים מספר במציאות שבה בכל כמה חודשים, או פחות מזה, קורה משהו במערכת הבריאות והאזרח מרגיש חוסר ביטחון. שברגע שיקרה לו משהו הוא לא יוכל לקבל את הסעד הרפואי.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני פונה אל שר הבריאות, שיתרגם את הרצון הטוב ואת התחושה של כולנו כאן, שאי-אפשר להמשיך בצורה כזאת את המאבק, כדי שהעניין יוסדר. אדוני שר הבריאות, אם אתה רוצה להתמודד עם הבעיה כפי שהיא נזכרה כאן, באופן כולל — קופת-החולים בתי-החולים הממשלתיים, כל מערכת הבריאות וכל מערכת הסיעוד — ללא חוק שיגדיר, כנכנסת הזאת, את זכויות האזרח ויקבע את ההסדרים, אנחנו נמשיך לקרוע ואלו כבר נדדה. כתי שנאמר בשיר של ביאליק, ולא הייתי רוצה שנגיע לכך.

הו"ר ד' בן-מאיר:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מתתיהו פלד, ואחריו — לחבר הכנסת מנחם פרוש.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלוס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני רוצה לחזור כאן על התיאורים שהושמעו, ורובם נאמנים ומציאותיים, של המצב שאלי הנתרדר השירות הרפואי בישראל. אני רק רוצה להפנות את תשומת הלב לכך, שבספר התקציב, שהונח על שולחן הכנסת ועבר בקריאה ראשונה, מצוי סעיף המציין כי אחת מההנחות שעליהן מבוסס התקציב החדש היא קיצוץ נוסף בשורה של שירותים חברתיים, קיצוץ שמגיע ל-160 מיליון דולר, ובקיצוץ הזה יש למשרד הבריאות חלק נכבד בשיעור של 23 מיליון דולר. פירושו של דבר הוא, שאם המצב רע היום, הוא יהיה גרוע יותר, משום שעל הפרק עומד קיצוץ נוסף בתקציב הבריאות, ולא צעידה במקום, שלא לדבר על שירות.

לפי דעתי, העניין הזה מעלה שאלות חמורות ביותר לגבי כמה הנחות יסוד שעליהן בנוי התקציב, ווראי לגבי אותה הנחת יסוד שמקבלת הרעה כללית בכלל השירותים החברתיים הצפויים לנו בשנה הבאה, ובכללם השירות הרפואי.

אני רוצה להעלות היבט נוסף של אחריותו של משרד הבריאות, שלא העלה עד כה על-ידי הווערים שקדמו לי, והוא מצב השירות הרפואי ברצועת-עזה ובגדה המערבית. אני עושה זאת משום שבפועל, משרד הבריאות נושא באחריות מקצועית לשירות הרפואי בשטחים הללו. עד כמה שאני מבין את סדר עבודת המינהל האזרחי, אומנם משרדי הממשלה נושאים באחריות ישירה לפעילות שבתחום אחריותם.

נסבלים, הם מגוונים את מערכת הבריאות, ויש לנו כתובת שערה לכל מה שקורה במערכת הבריאות.

אם יש ביקורת על מערכת הבריאות, ויש ביקורת אם מציגים לפנינו תמונות שהן לא אחת מחדירות על מה שמתרחש בבתי-החולים בגלל המצב, עלי לומר שהביקורת שלי היא לא על השר ועל צמרת משרד הבריאות, אלא עליו, על עצמו, על מצבנו, על שהתגלגלו לתנאים כאלה.

אני מעריך את חברת הכנסת אורה נמיר שהעלתה הצעה לסדר-היום בנושא מערכת הבריאות וגוללה את הנושא הזה גם בהצעתה לסדר-היום ועשתה היום עבודה יפה ביותר בגוללה את מצב מערכת הבריאות. אני מודה לה. זה מאפשר גם לי לקחת רשות הדיבור ולגולל את אשר עם לכבי.

אף אחד לא יחשוד כי שאני משתייך לתנועת העבודה, ובשום אופן איני קובע יחסי לקופת-חולים הכללית כאשר מייסדיה והחולשים על המערכת של קופת-חולים קשורים לתנועת העבודה. קופת-חולים הצליחה להיות כללית כאשר היא נותנת שירותיה לכלל תושבי ישראל, אם אינני טועה, 85% מהמבוטחים קשורים לקופת-חולים הכללית, כי ידעו לארגן, לפתארגן ולעשות גדולות, ועשו זאת יש מאין. אנחנו צריכים לציין שעשו מה שלא היה כלל לפני שבאו ועד היום.

אם אנחנו מעלים על זיכרוננו את ראשית דרכה של קופת-חולים, לכתה כמדבר בארץ לא זרועה — היא לא בחרה ערים מסוימות, "ישבים מסוימים שבהם השתלל לה לקיים שירותי הרפואה, אלא נתנה שירותיה בכל מקום ולכל אחד, וכך הצליחה, בכוח הרבים שארגנה, לפתח, לשכלל ולהעלות את שירותיה הרפואיים למעמד שמדינת ישראל יכולה להתנאות בו.

משום כך, אם מעלים ואם יעלו הצעות כלשהן לחיזוקה של קופת-חולים הכללית, אנחנו ניתן להן את ידנו. ברור שיש לתת את הדעת ולייעל מה שיש צורך לייעל ולחסוך מה שניתן לחסוך, אולם נראה בקופת-חולים שירות כללי לכלל כולו, ונבין שאם, חלילה, המצב הכלכלי הקשה, החיים הקשים במדינה יפגעו בקופת-חולים, בכך נפגע בעצמנו, נפגע כי 85% מהאוכלוסייה בישראל, ברור שאין גם להתעלם ממצב יתר קופת-החולים.

לא במליאת הכנסת נתייחס לפרטים. על זה ידונו ויקבעו בפורומים המתאימים. אבל אותם פורומים שקובעים ומכריעים ישמעו כאזניהם גם את קולנו ואת קריאתנו, כי שירותי קופת-חולים הכללית הם לכלל תושבי ישראל, ועובדה זאת צריכה לקבוע את היחס אליהם.

אם אני מדבר על היחס, אני רוצה להתייחס ליחסו של משרד הבריאות לחלוץ מוסדות הרפואה בישראל, בתי-החולים הראשון שנוסד בירושלים ואף בארץ-ישראל, והוא בית-החולים ביקור-חולים, שנוסד עוד לפני 160 שנה ומלווה ומשרת ביגון ובששון את תושבי ירושלים ולא אחת גם תושבים מחוץ לירושלים. כזה הוא השירות של "ביקור-חולים".

אמיתי שהוא החלוץ במוסדות הרפואה, אני בטוח שכשיבוא ההיסטוריון ויירפף בספרי בתי-החולים ביקור-חולים ובארכיוניו, הוא יעמוד המום מול החומר המרתק על שירותי "ביקור-חולים" לתושבים עם "יסוד היישוב, כאשר השתללו מחלות ממחלות שונות ורבים רבים מאוד נפלו חללים, ו"ביקור-חולים" עמד בשער והושיט עזרה כתנאים קשים ביותר, נתן שירותיו בכל התקופות, כתקופת הטורקים

מה לשירות ולהלוואות בבנקים? שירות צריך להינתן על-פי תקציב. אם הממשלה קיפחה במשך שנים את קופת-חולים על-ידי קיצוץ התקציב, צריך היה לשמוע בעבר את כל המחאות הדרושות, או לראות את הצעדים המתחייבים מכך, אם ההחלטה היתה לא למחות על הקיצוץ אלא לחיות אתו. אבל, איך מגיעים ללקיחת הלוואות בבנקים כאשר מדובר בגוף שנותן שירותים, שאיננו מוכר שום דבר ואיננו יכול לצפות לרווחים שבהם הוא יחזיר את החובות?

אני חושב שוהיה שאלה שיש מקום לשאול אותה. ולאחר שקופת-חולים תחליץ מן המשבר, כפי שאני מקווה, זו תהיה ככל זאת שאלה שצריך יהיה לחזור אליה ולהבין איזה שיקול מוטעה הביא את קופת-חולים למצב הזה.

בהזדמנות זו שאני מדבר על קופת-חולים, אני רוצה להפנות את תשומת הלב לעניין נוסף שקשור לקופת-חולים. והוא היחס שבין קופת-חולים לבין כמה בתי-חולים ותיקים וירועים הפועלים בנצרת, יש שם שלושה בתי-חולים — הצרפתי, האנגלי והאיטלקי — הנותנים שירותים לאוכלוסייה של כ-100,000 איש, שירותים שעד כמה שאני מבין אין ערעור על רמתם ועל איכותם. יתר על כן, אלה שירותים שניתנים במחיר נמוך מאוד, כי בתי-חולים אלה מסתייעים במידה רבה בתרומות של פילנתרופים שבאות מחוץ-לארץ. והנה, כפי שהפתגם אומר: כאשר חוטבים עצים עפים שבבים, בין השאר ניתנה הוראה שכל האוכלוסייה אשר קיבלה שירות רפואי בבתי-חולים אלה תופנה מעכשיו לבתי-החולים בעפולה. אני מזהיר את היחס ואת רמת השירות. לא משום שהסגל הוא בלי ספק יקר יותר מזה שניתן בבתי-החולים בנצרת, הצרפתי, האנגלי והאיטלקי, ואני גם מסופק אם בתי-החולים בעפולה יכול לקלוט את כל האוכלוסייה הזאת. אני גם שומע מהתרגשות של אנשים שכבר פעלו על-פי הנוהל החדש, שאין להשוות את היחס ואת רמת השירות. לא משום שהסגל בבתי-חולים עפולה איננו מסוגל לתת שירות טוב יותר, אלא מפני שהוא פשוט איננו מסוגל לעמוד במעמסה שהוטלה עליו.

אני מציע שיושם לב לעניין הזה, ולמרות המצוקה שקופת-חולים נתונה בה, שלא ינסו להקל על-ידי פתרונות שיש להם כל הסממנים של פתרון אדמיניסטרטיבי לא מוצלח. זהו בלי ספק צעד שיש לשלול אותו, משום שבתי-החולים מצויים, אם תיפסק הורמת החולים אליהם, הם יצטרכו להיסגר. המערכת הרפואית רק תצא ניווקה מהעניין, וראוי לבדוק את העניין מחדש ולא להתיר לבתי-החולים האלה להיתקל בצורך או בסכנה של סגירה לאחר תקופה ארוכה של עשרות בשנים שהם נותנים שירות טוב ויעיל לאוכלוסייה בגליל העליון. תודה רבה.

היו"ר ד' כ"מאיר:
תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם פרוש, ואחריו — לחבר הכנסת שמעון כ"ן-שלמה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו עוקבים אחרי התלבטויותיו ומאבקיו של שר הבריאות, מר מרדכי גור, לקיים את מערכת הבריאות. כאשר הוא נתקל בהתכתשויות הכרחיות ואף מיתחרות, דבר אחד מועדד אותנו הוא ידיעתנו שאיש בעל שיעור קומה חולש על נושא המשרד.

אני רוצה להביע לשר הבריאות ולסגנית שר הבריאות, גברת שושנה ארבל-אלמולגין, למנכ"ל הפרופסור מיכאלי, הערכה על שבמצב הקשה, בתנאים שהם לפעמים בלתי

הוא משרת 62.53% מהמיטות. בית-החולים שערי-צדק נהנה מ-12.36% מהתקציב הממלכתי והוא משרת 23.05% מהמיטות, ובית-החולים ביקור-חולים, המשרת 14.42% מהמיטות, מקבל, הקשיבו, רק 1.87% מהתקציב.

אני יודע שאין זה באשמתך, אדוני שר הבריאות, וגם לא באשמת הצמרת העליונה הנוכחית במשרדך, לא סגנית השר ולא המנכ"ל. אבל הקיפוח הזה, ההפליה הזאת השתרשו, ואתה ירשת אותם. למה אתה ממשיך בכך? כבר פנו אליך חברי כנסת מכל הסיעות, ואני מצלה כאן שוב את הדרישה לשים קץ לקיפוח. אם התקציב המוצע לשנה הבאה הוא 10 מיליון שקלים חדשים לבתי-חולים ציבוריים מסוג זה, מגיע ל"ביקור-חולים" לפי חלקו 10%. בעצם, מגיע לביקור-חולים 14.5%, אבל אני מביא כחשבון שאחרים מצביעים על השקעות מיוחדות ועל שירותים מיוחדים שניתנים בבתי-החולים "הדסה" ו"שערי-צדק". אין לקפה עוד. יש לתת ל"ביקור-חולים" הקצבה צודקת, התואמת את שירותיו.

בגלל זמני הקצר אני יכול לדבר כרגע בהרחבה על נושא רגיש, והוא החוקת בניין "זיו". השוכן בסמוך ל"ביקור-חולים", על-ידי "הדסה". אין מעמידים אותו לרשות "ביקור-חולים", וב"ביקור-חולים" הצפיפות במחלקות הגיעה לידיו כך, שיולדות שוככות בפרוודורים, כיוון שהן מעריפות את השירות הרפואי בבתי-חולים זה מהשירות הרפואי בבתי-חולים אחרים. הן שוככות בפרוודורים. בקומה ראשונה. הקומה השנייה ב"זיו" היתה יכולה לפתור את הבעיה. נושא זה ידוע לראשי "הדסה", המחזיקים בבניין "זיו" מאז הימים העצובים, שבהם נלקחו מ"הדסה" בניינה בהר-הצופים, במלחמת התש"ח. היא מחזיקה בבניין אף שקיבלה מאז קום המדינה עשרות דונמים, שטחים נרחבים, והקימה בניינים ענקיים ומפוארים. למה אפוא היא מחזיקה כנכבשת הרש — בבניין "זיו"? הסמוך ל"ביקור-חולים"? אני פונה אליך, אדוני שר הבריאות, ולצמרת משרדך לשים קץ למצב זה.

לא אהיה שלם עם נפשי אם אדבר על "ביקור-חולים" בלי להעלות על נס את המפעל המיוחד והחשוב ביותר, והוא — בית-החולים לחולים כרוניים, שקובע ברכה לעצמו: אם אגולל את סיפור קיפוח המוסד הזה, שכל מי שמכירו יודע את שירותו המופלא, הרי כל מי שישמע על כך יעמוד המום ומשתומם וישאל: למה ומדוע נוצר קיפוח משווע של מוסד אשר נותן שירות לחשוכי מרפא?

אני מבקש ממך, אדוני שר הבריאות, ואני גם מבקש מן הצמרת של משרד הבריאות, לשים קץ, עוד בשנה זו, לקיפוח המשווע, לאפליה המשוועת, שנעשים כלפי "ביקור-חולים", וכלפי בית-החולים לחולים הכרוניים, שלידי "ביקור-חולים".

ה' יברכנו ויסיר מאתנו כל מחלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה.

ובתקופות השונות בימי המנדט הבריטי, שנות הפוגרומים, המאורעות העקובים מדם שעברו עלינו. בית-החולים ביקור-חולים, דווקא בגלל מיקומו כמרכז העיר, נתן שירות שאחרים לא היו מווגלים לתת, נתן שירות נפלא והציל נפשות. אם אנו סוקרים את השנים מאז קום המדינה, לא היתה מלחמה מהמלחמות שעברו עלינו שבהן בית-החולים ביקור-חולים לא עמד במרכז השירותים הרפואיים, בגלל שירותיו המאורגנים, ובעיקר הגדיל לעשות בגלל מיקומו כמרכז העיר, כפי שהוגשתי קודם.

לא יעלה על דעתו של מישור שאני יודע להעריך הערכה גדולה את שירותי בית-החולים שערי-צדק, את זכויותיו לאין שיעור ואת שירותיו מאז ייסודו ועד היום, עד אשר הגדיל לעשות בהרחבת היקף פעילותו כבניינים החדשים המפוארים.

איש לא יחשוב שאני יודע להעריך את בית-החולים "הדסה", ובהגדרה אחת אנדיר את הערכת. הייתי ב"מאיו קליניק" אשר ברוצ'סטר שבארצות-הברית, וידוע שהוא אחד מהמיוחדים בעולם בהיקפו, במכשיריו המודרניים ביותר, בצוותות הרופאים והפרופסורים מהמהוללים ביותר. הייתי שם שבוע ימים בגלל אבחון מחלה אצל מישור ממשפחתי, ואני רוצה לקבוע, שבית-החולים "הדסה", בהיקפו, במכשיריו וברופאיו יכול להתמודד גם עם הגדול שבבתי-החולים בעולם והוא "מאיו קליניק" שברוצ'סטר. נכון, על "הדסה" ללמוד עוד מ"מאיו קליניק", אבל רק מארגונו, שם, בתוך שבוע ימים מקבלים אותן תוצאות שב"הדסה" מקבלים אחרי כמה חודשים, רק בגלל הליקוי הארגוני, לא מחוסר מכשירים או מחוסר מומחים. כך, שלא כל ספק, בית-החולים "הדסה" הוא אות כבוד לישראל.

ברור שגם בית-החולים שערי-צדק וגם בית-החולים "הדסה" נמצאים במצב כלכלי קשה, ולפעמים הם במצוקה כזאת. שהם כורעים, אבל אני רוצה לפנות כאן לשר הבריאות ולהציג גם מעל במת הכנסת מספרים, והם הועברו אל שר הבריאות, ואשאל אותו למה ומדוע נהוגים אפה ואיפה ביחס לבתי-החולים ביקור-חולים. למה הקיפוח, למה ההפליה? וחקשינו למספרים. בגלל האינפלציה והתחלופה של המטבע אביא את המספרים באחוזים.

הקשיבו למספרים: בית-החולים "הדסה" משרת 62.53% מהמיטות בירושלים, בית-החולים שערי-צדק משרת 23.05%, ובית-החולים ביקור-חולים משרת 14.42% מהמיטות. אני רוצה לקבוע, זאת יכולים לקבוע גם השר וגם צמרת משרדך, זאת יכולים לקבוע כל מי שמתמצאים במערכת הרפואה, ש"ביקור-חולים" הצליח להשיג מהמכשור המודרני והמתקדם ביותר והתבחר בצוות רופאים מהמובחרים שבמדינה. בראשו עומד המנהל הרפואי פרופסור שטן והמנהל האדמיניסטרטיבי מר יוסף כהן. אני רוצה להגיד שהניהול, הארגון והחיסכון בכל המערכת יכולים להיות למופת. ובכל זאת, בית-החולים "הדסה" נהנה מ-85.77% מהתקציב שהממשלה מקציבה כאשר

ו. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היום על שולחן הכנסת מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה, בנושא: הקמת כנסייה קופטית ליד מחקן צה"ל. תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת, ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו

ז. המשבר המתמשך במערכת הבריאות

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, ואחריו — לחברת הכנסת גאולה כהן, בהיעדרה — לחבר הכנסת שבח וייס, אתרן.

אברהם ורדיגר (מורשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נושא המשבר המתמשך במערכת הבריאות אינו יורד מעל סדריומונו זה כמה חודשים, למעשה, חלק מהדברים כבר נאמר בדיון שהתקיים עקב הצעת הסיעה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה, בכ"ז בכסליו התשמ"ז, כאשר היה המשבר בעיצומו. אבל, מי שתושב שהכול בא על מקומו בשלום ומערכת הבריאות פועלת ומתפקדת כהלכה, אינו אלא טועה.

הדיון היום על המשבר המתמשך, על-פי ההצעה של יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, חברת הכנסת אורה נמיר — ואני מברך אותה על כך — הוא חשוב מאוד. אולי על-ידי החלטת הכנסת נוכל סוף סוף להירגע ולהרגיע את הציבור, כי אומנם מערכת הבריאות תקינה ואין סכנה להתמוטטותה.

אתחיל דווקא בנושא קופת-חולים הכללית, אשר מצוקתה כבר עברה את הקו האדום, ואשר עלולה, חלילה, להתמוטט, אם הממשלה לא תאמץ מייד את המסקנות של יעקב גדיש, שלעבר הממונה על התקציבים במשרד האוצר, הוא ישיב על המדוכה במשך חודשים וחצי, והדוח אשר הכין והגיש לשר האוצר ולשר הבריאות חושף את היקף הקשיים של קופת-חולים הכללית, וגם שולח אצבע מאשימה כלפי מי שגרם למצב זה.

למעשה, חברי הכנסת, המצב הכספי הקשה של קופת-חולים היה ידוע לכול, אבל אחרי הבדיקה המעמיקה של מר גדיש נתגלו ההיקף והסיבות, ובכן, קובע יעקב גדיש: ההידרדרות נגרמה בעיקר עקב הריבית הבנקאית החריגה, ומדובר כאן בכנק הפועלים, 200 מיליון דולר מן החובות לזמן קצר ומשיכות היתר של קופת-חולים חיובו ריאלית בשיעור של כמעט 100%, כלומר: הריבית לכדה הסתכמה ב-200 מיליון דולר.

ומר גדיש מגיע, בין השאר, למסקנה — ואני מצטט: "אין לגרום למצב בו שירות חיוני ייקלע לסחרור מימוני ללא מוצא ויעמים על קופת הציבור שיעורי ריבית חריגים ובלתי סבירים ביותר. המערכת המתקצבת חייבת לפתור את הבעיה לפני שכדור השלג מתחיל להתגלגל ולהעמיס הוצאות חסרות כל תועלת על קופת המדינה".

מוכן שלא רק כלפי הממשלה והבנקים מפנה מר גדיש אצבע מאשימה. לפי דעתו, גם קופת-חולים אינה נקיה לחלוטין מאשמה. תוספות שכר, הגדלת מצבת כוח-האדם ועוד תרמו 50 מיליון דולר לחוב המצטבר. אבל, הטענה הקשה היא בעיקר כלפי הממשלה והבנקים.

קביעה זו של ועדת יחיד, של מר גדיש, שאין האשמה העיקרית בקופת-חולים ובהנהלתה, אלא במי שנתנו לקופת-חולים להיכנס לבעיות מימון כאלה, מלמדת אותנו, שמה שמתרחש במשק שלנו בנושא הריבית החריגה הוא ללא-נשוא, וההתמוטטות של מערכות שונות במשק, לרבות קופת-חולים, היא תוצאה ישירה ממדיניות זו.

אני מקווה שמשרדי הממשלה הנוגעים בדבר יאמצו את המסקנות אשר מטילות נטל גם על קופת-חולים על-ידי

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שמעון בן-שלמה, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין לי ספק, שכנושא זה שהעלתה חברת הכנסת אורה נמיר נהיה כולנו מאוחדים, לפחות לגבי העיקרון המקודש של חיי אדם ובריאותו.

כולנו עוד זוכרים את המחזות קורעי הלב של חולים שאינם מקבלים טיפול כשל מחסור במשאבים כספיים. הכול חרקו שן ואולי גם הזילו דמעה.

יש חריקות במערכת הבריאות. זה ברור. אך אני משוכנע כאמת ובתמים, שבדיוק כמנון, כן גם הממונים על מערכת הבריאות, רגישים לחיי אדם. אני חש ששר הבריאות הנוכחי עושה כול שאלא ידו כדי לשפר ולייצל את מערכת הבריאות. חובה לציין גם את שר הבריאות הקודם, חבר הכנסת אליעזר שוסטק, שקידם את נושא הבריאות. כך שמעתי ממנהלי בתי-חולים בארץ.

רבותי חברי הכנסת, אני חושב שיהא זה מעשה הגון, אם נבוא ונתקוף את שר הבריאות או את שר האוצר, ידיהם ככולות מבחינה תקציבית, ולא מדובר פה בשרירות לב. עם זאת, אני חושב, שמול עינינו חייב לעמוד העיקרון, שמעל לכל שיקול עומדים חיי אדם, וכל הורכרים האחרים נדחים מפניהם.

בהודמנות זו יורשה לי להעיר כמה הערות לגבי נושאים שלנו, לציבור הרחי, יש רגישות אליהם. בראש ובראשונה, הנושא של פגיעה בכבוד האדם, בחייו ובמותו. השקפתנו היא, שגופתו של אדם היא רכושו גם לאחר מותו. יתר על כן, אנו רואים כחובה ראשונה לתת לאדם את כבודו האחרון ולהביאו לקבורה בשלמות. החוק בנושא זה אולי טוב מן החוק שהיה בעבר, אך עדיין יש אפשרות לרופאים לבקש ניתוח שלאחר המוות, וכמו כן, על-פי בקשת המשטרה, כל הנוגעים בדבר צריכים לדעת עד כמה נושא זה מקודש לנו.

נושא נוסף הוא נושא ההפלות. רק השבוע קראנו באחד העיתונים ריאיון עם נער שאמו היתה נחונה בלחץ להפילו, חס ושלום, מדוע אינכם מבינים כי מדובר בקפידת פתיל חיים? מדוע ניתנים האשורים השרירותיים הללו של הוועדות?

אני גם שומע שמחכוונים להנהיג ליברליות בנושא של השחלות, אנא, לפני קבלת החלטות, אל תתעלמו מן ההיבטים ההלכתיים של הנושא.

לסיום, רבותי חברי הכנסת, חברת הכנסת אורה נמיר העלתה נושא שכולנו חמימי דעים לגביו. יש לי רק לקוות, שנצליח למצוא את שביל הזהב בין המצוקה הכלכלית לבין חובתנו הראשונה לעמוד לימינם של האנשים הזקוקים לטיפול רפואי. אני פונה באותה קריאה של ידידי חבר הכנסת הרב מנחם פרוש, בקשר לבית-החולים "ביקור-חולים", להשוואתו עם שאר בתי-החולים.

יהי רצון שנוכח לבריאות, וירפא הקדוש-ברוך-הוא את כל חולי ישראל, ונוכה להבטחת התורה: "אם שמוע שמעע לקל ה' אליהן והישר בעיני תעשה, והאנת למצותיו ושמרת כל חקיו, כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, כי אני ה' רפאך".

יודעים, אנו מחזקים אנו את ידיהם של שר הבריאות, המנהל הכללי וכל הנושאים בעול ונאבקים להצלת המערכת. אבל על הכנסת להגיד את דבריה. עלינו מוטלת האחריות, כדי שלא נחזור למצב שבו היתה שרירה מערכת הבריאות בכללותה. ועל אף המצב הכלכלי הקשה: עלינו להצמיד אותה קדימה. אסור שחיי אדם יהיו בסכנה; בכחינת "כל המקיים נפש אחת מישראל". אסור שמערכת הבריאות בישראל, מהמתקדמות והיעילות בעולם, חלילה וחלילה, תתמוטט.

לבסוף, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רואה ביצוע את המנהל הכללי של בית-החולים הכללי הוותיק ביותר בירושלים "ביקור-חולים", ואני מצטרף לדבריו של חבר הכנסת פרוש. יושב כאן הרב כהן, ובהזדמנות זו אני רוצה גם לבדוק את הצוות הנאמן של הרופאים, המנהל הכללי והעובדים, ליוכלו ה-160 של בית-החולים "ביקור-חולים" בירושלים — אשר מוכר וידוע בייחודיותו, ביחסו ובדאגתו המיוחדת: אשר קנה לו שם בעולם הרפואה; אשר משרת נאמנה את אוכלוסיית ירושלים והסביבה תוך מסירות נפש והקרבה בתנאים קשים ובאמצעים כלכליים מצומצמים ותוך קיפוח.

אורה נמיר (המערך):

אני מצטרפת לכרכה שלך.

אברהם ורדיגר (מורשה):

אני מודה לך. כל יושבי הבית מצטרפים לכרכה ליוכל ה-160 של בית-החולים "ביקור-חולים". אני מקווה ששר הבריאות מודע למצבו של בית-החולים הנאבק על קיומו, וייתן לו את התמיכה המקסימלית. תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, אחרון הנואמים.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר הבריאות, אני רוצה להביע הערכה רבה לסובלנות ולסבלנות הברזל שאחה מגלה בנוכחות קבועה בדיון ארוך ומתמשך זה, ואני אשתדל לא לנצל יותר על המידה את הסבלנות של הנוכחים.

אני חושב שאחת המחלות הלאומיות של עמנו היא העיסוק במחלות וברפואה. יש לכך ביטוי נמרץ בפולקלור, וכל סוציולוג של העם היהודי יוכל להוכיח זאת על נקלה. אני חושב שהרפוי בעיסוק הלאומי שלנו, זהו העיסוק ברפוי. וזה כשלעצמו כבר בעיה. אולי הבעיה המרכזית של מערכת הרפואה בישראל, אנחנו מאוהבים בנושא וממציא אותו עד תום. אנחנו גם חולים וגם מתחלים. אנחנו גם חולים וגם חולים מדומים. אנחנו לא בהכרח חולים לקופת-חולים או לבית-חולים כשאיננו מרגישים טוב. אנחנו מרגישים לא טוב כשאנחנו חולים לקופת-חולים פעמיים בחודש.

היו"ר ד' בן-מאיר:

יש על כך סיפור מפורסם, חבר הכנסת שבח וייס — בקבוצת הקשישים המתגוררת על יד חדרו של הרופא שאלון יום אחד: איפה חווה? והתשובה היתה: היום היא חולה, היא לא יכלה להגיע.

שבח וייס (המערך):

זה משתלב מאוד בדברים. אני מודה לך. אני מוכרת לאמץ זאת כחלק מדברי כאן.

מוטלת עלינו, על שר הבריאות, משימה לאומית חיונית: לעשות ככל שניתן, זה יאריך זמן, כדי למתן את העגנה שלנו להימצאות במסדרות רפואיים. יש פה בעיה. ולסיכום ההערה

צמצומים, פיטורים התייעלות וכדומה; על הבנקים אשר יוותרו על מחצית הריבית החריגה שגבו בשנת 1985 וכן יפרסו את החוב של 200 מיליון דולר לחובות ארוכי טווח. לעשר שנים ומעלה; וכמובן גם הממשלה, כלומר משלם המסים יצטרכו לתת את חלקם. לפי דעתנו, חברי הכנסת, אין מנוס אלא לקבל את המסקנות אשר מתקבלות על דעת הנהלת קופת-חולים, אשר 85% של האוכלוסייה נוקקים לשירותיה.

חברי הכנסת, הבה נזכור מה קרה במערכת הבריאות ובבתי-החולים כמשך התקופה האחרונה. ראשי מערכת הבריאות זעמו ועזבו: המשבר במערכת הבריאות עלול למוטט את כל מערכת הבריאות במדינה. ד"ר משיח, ראש שירותי הבריאות במשרד הבריאות הזהיר עוד בחדש דצמבר שכמה בתי-החולים הגיעו לשנייה האחרונה ביכולתם לתפקד.

הגענו למצב שבו רק לפני זמן מה, לפני חודשיים, הפסיקה "תנובה" אספקת מזון וחלב. חולים נאלצו לראוץ לעצמם לקוצבי לב, חדר מיון נותרו ללא צמר גפן. מכונות הנשמה מושכתות. גן עדן לחולדות וגיהינום למאושפדים — כך נאמר ונקרא כאחד העיתונים. תורמים פרטים הפעילו תורנות בבתי-חולים והביאו חלב. אספקה, מזון, פיזיותרפיה וכדומה. יש מחסור בתרופות. אנכי, גם היום, המחסור בתרופות מורגש היטב בבתי-המרקחת של קופת-חולים. אני אישית, רק אתמול הייתי בקופת-חולים. באתי לבית-המרקחת, כי היה לי פתק, נזמה לי, לשלושה או לארבעה פרטים וקיבלתי רק תרופה אחת. שלוש התרופות האחרות אינן במחסן.

נכון, היתה בעבר נדיבות לב בלתי רגילה ומוגזמת והפרזה במתן תרופות, בדוכו. אבל עד לצמצום דרסטי, מצב שבו כמעט כל תרופה שנייה חסרה — על כך, רבותי, צריך לתת את הדעת.

הבה נזכר בתמונות המבישות כאשר מוסדות גריאטריים פרטיים העבירו את החולים לחדרי מיון בבתי-החולים. הלא זוהי חרפה לעם ישראל. גם בבתי-החולים הגריאטריים הממשלתיים המצב קשה ביותר. המצב במרפאות ביישובים ובעיירות הפיתוח קשה ביותר.

עדיין עומדת לפנינו התמנה עם זעקתה של אותה אשה חולת סרטן בבית-חולים איכילוב אשר זעקה, ואני מצטט: "שייכלו לסוף העולם ויביאו לי תרופה. אני רוצה לחיות. יש לי שני ילדים קטנים". האם כבר שכחנו את התיאורים של מנהלי בתי-החולים שהופיעו בפנינו בוועדת הכספים ובוועדת העבודה והרווחה בנוכחות שר הבריאות וסיפרו שמשמשים במכשירים מזוהמים, שדוחים חולים הזקוקים לניתוחים חיוניים עקב המצוקה התקציבית, שקור עז שורר בחדרי הניתוח, שחסר בחמצן, שזרם החשמל נותק וכו'. היו רופאים אשר פשוט אמרו: דעו לכם, רבותי, הורגים אנשים. ובעיית האחיזה והאחים — האחיזה על סף שכירה. כך זה לא יכול להימשך.

חברי הכנסת, אם קיימת הרגשה שהמצב בבתי-החולים ובמערכת הבריאות שופר והמשבר חלף, אין היא נכונה. אולי יש הפסקה, אולי יש רגיעה זמנית, אולי יש פחות כותרות בעיתונים — ועל כך אני מודה מעל כימה זו ליושב-ראש ראש ועדת העבודה והרווחה, חברת הכנסת אורה נמיר, אשר עומדת בראש הלוחמים להצלת מערכת הבריאות בישראל — אבל סכנת ההתמוטטות לא חלפה.

אי-אפשר, רבותי, להתעלם גם ממעבם של האחיות והאחים אשר לוחמים, ובצדק, על תנאיהם, על ביצוע ההסכמים וההבטחות שנחתמו, כי כורעים הם תחת הנטל והם אשר מרגישים על בשרם את המצוקה הנוראה במערכת.

המכפלה של התרבות האדמיניסטרטיבית והארגונית של ישראל. תאונות כפילויות, כאשר בן-דוד של כל כפילות זה שטח הפקר.

אני רוצה לעודד אותך בדרך שאתה הולך בה. לא יהיו לך זרי דפנה בשלב ראשון. אבל עם נשימה ארוכה גם זה יבוא. זאת מערכה קשה וצריך להמשיך בה.

לסיכום: א. צריך לעשות מאמץ עליון. חינוכי. לטווח בינוני ורחוק. שישיע בכיוון של צמצום הנטייה החולנית להתחלות: ב. צריך לעשות מאמץ עליון להוציא מן העומס של בתי-החולים את אלה שיכולים למצוא את הפתרון באמצעות חוק סיעוד וכן הלאה: ג. צריך לעשות מאמץ ארגוני עליון לשימוש כפול או משולש בחלק גדול של מתקני הרפואה. לרבות יצירת העידודים הכספיים האלה שיסכימו לעבוד במשמרות לא נוחות. אני מקווה שכאן חזיה לך סיטואציה נוחה של שיתוף פעולה מטעם ההסתדרות והאיגודים המקצועיים. בשל העובדה שזה יסייע מאוד גם לקופת-חולים. פה אפשר לחבר אינטרס מידע עם נטייה להגמשה בכללי המשחק בתחום זה: ד. צריך להחזיר את ההכרה שרפואה טובה עולה יותר כסף, ומאלה שיש להם — לקחת יותר. אין מה לעשות, במגמה לתת רפואה סבירה לציבור רחב מאוד שאינו בורגני. הבורגנות מסתדרת ממילא.

היורד ד' בן-מאיר:

זה מחייב מס פרוגרסיבי גם בהסתדרות.

שבח וייס (המעריך):

איני רוצה להיכנס לדקויות האלה בשל חומר הנפץ שבהן. זה מחייב הסתדרות של 1986. ההסתדרות שלי וקופת-החולים שלי. שהיא יקרה לי. והיא כבר מזמן איננה קבוצה אינטימית של אנשים בעלי משכורות דומות, אלא חבר שכירים המתפרס כמעט עד העשירון העליון. לא צריכות להיבהל מעקרון הפרוגרסיביות. הייתי אומר שזה סוציאליסטי זה צודק. כשם שהמס האחד היה צודק בזמנו.

אני רוצה לסיים בהערה אחת לגבי המיסטיקה של כמה חברים בתוכנו שחוקים כלגלים. האם הם חושבים שאם יהיה חוק ויהיה כתוב בו בסעיף הראשון שכל אדם ישראלי זכאי לכיסות בריאות, זה אכן יפתור את הבעיה? הרי ממילא זה כך. זה מוזר, ואני אומר זאת בכלוא הידידות לכמה מחברי. זה מזכיר לי קצת נטייה לדקלרציות של איזו תנועה, שאותו חבר שהעיר זאת אינו שייך אליה. זה לא העניין. העניין הוא ליצור כלים, ובמצב שנוצר — כלים ממלכתיים למניעת, כפילויות, לתכנון. למימון וכיוצא באלה.

אומה וחברה אשר תכיר בעיקרון של Being comes before well-being, תחיים קודמים לחיים הטובים, ותביא בחשבון ששירותי רפואה אלה הם החיים — יהיה לה אומץ לזוהר או לצמצם כמה שירותי רווחה אחרים ולהתרכז בשנים-שלושה עניינים עיקריים: בריאות, שיקון וחינוך. כל מיני תוספות אחרות — אני מכיר את כל הפלפול סביב חשיבותן — אינן חשובות באמת. ודאי לא בתקופה שאין לנו כסף לממן אותן.

כאופן עקרוני וגם כאופן פרטני אני מלווה כאהדה את הדרך שבה אתה לוחם את מאבקך. אל תירחע, למרות הקשיים.

היורד ד' בן-מאיר:

תודה. חברי הכנסת, התשובות של חברת הכנסת אורה נמיר ושל שר הבריאות ניתנה בישיבה אחרת, ובה גם נצביע על הצעות הסיכום.

זה מכיל אותנו לסיום הדיון הערב. הישיבה הבאה של הכנסת תהיה מחר בשעה 11:00. הישיבה הזאת נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 19:50.

הזאת שלי אחזור ואומר: ריפוי בעיסוק הוא אצלנו עיסוק מתמיד ברפואה.

העניין השני הוא הכסף. העלות. אי-אפשר בשום טפול, בשום אקרוטיקה מילולית או תקציבית, לקיים דמת רפואה כזאת בלי להטיל נטל נוסף על הציבור. ובעניין זה אני מעריך את אומץ לבו של שר הבריאות. בכנסת הזאת זה מאוד לא פופולרי להציע להטיל נטל על הציבור. בכנסת השדולנית הזאת פופולרי תמיד לתבוע מן המדינה למען הציבור. זאת וריאציה שדולנית של אטטיזם כלשהו. כאילו המדינה היא איזו ישות, פלנטה שונה ואחרת. יש לה מקורות שאינם מן הציבור. ומוטב לומר את האמת.

אברהם ורדיגר (מורשה):

גם כספי המדינה באים מהציבור.

שבח וייס (המעריך):

ודאי. הם באים לא רק מן הציבור. כספי המדינה באים מהמקורות האלה: א. מהציבור החיפה: ב. בחלקם הם באו מהציבור שמת בשואה, ואלה הפיצויים: ג. בחלקם הם באים ממשלם המסים האמריקני: ד. בחלקם הגדול הם באים מנכדיו ומניניו. כי אנחנו לוקחים היום הלוואות והלוואות, ואי-פעם נחזיר אותן. ובכן זה מגוון. יש פה לפחות ארבע קבוצות.

בעניין הזה של השתתפות הציבור יש לנו בעיה. ואני חושב שאתה חש בקושי הזה יום יום. חברי שר הבריאות. אנחנו פיתחנו במדינת ישראל מערכת רווחה כל כך ענפה, כל כך משועבדת לעיוניות אוניברסליות, עד כדי עיוות האוניברסליות. אנחנו עוזרים להרבה מאוד אנשים יותר מדי. כאשר חלק גדול מהם מסוגל לעזור לעצמו. ועל כן לא נשאר לנו מספיק אנרגיה כספית לסייע לאלה שבשום אופן אינם מסוגלים לעזור לעצמם. כשאני אומר את זה אני מתכוון גם לכך שבנשיאה בנטל עצמי ישיר של עלות הרפואה הרבה מאוד אנשים אמירים בארץ הזאת משלמים מס אחיד נמוך מדי.

וכאן אני מגיע לקופת-חולים, האור הזרוע של הרפואה במדינת ישראל. מן המסד ועד הטפחות. אנחנו, תנועת העבודה, נקלענו כאן לצרה צורה של "מרבח נכסים מרבה דאגה". באנו לעשות טוב, ורוב יריביו וערינינו יצמחו בתוך ביתנו ובתוך מפעלנו. לפעמים יש לי רגע של נטייה אנרכיסטית, ואני אומר: בואו נזרוק את זה, שפעם אחת יראה הציבור כמה הוא יהיה אומלל בלי הנכסים האלה, נראה לו. אבל איפה האחריות והמסורת וכן הלאה? בעיקר מול "הקייטורים" של חסרי האחריות פה בנושאים אלה, שמעולם לא עיצבו מסגרות גדולות, חשובות, של אחריות ציבורית.

נדמה לי, חברי שר הבריאות, שלא תוכל לעמוד במעמסה הזאת בלי להביא לידי התחלקות אחרת בנטל הרפואה, שהמשמעות שלה היא מידה מסוימת של ממלכתיות. אני איני סוגר על ערכי ממלכתיות ככל תחום. והייתי מעריך לו הגופים האלה יכלו לנוע על בסיס עצמי. אני מאוד מעריך את הפולוליים בעניין זה. זה לא ילך. לא אחת אני מצטער שלא אימצנו עוד לפני 15 שנים בתנועת העבודה את מסקנות ועדת חושי בנושא זה. אתה תצטרך לעשות את זה בתנאים הרבה יותר גרועים. ואיני מקנא בך.

מערכת הבריאות צריכה רמטכ"ל. יש שם מאבק על החיים ויש שם סיכונים ארגוניים, אבל אינך יכול להטיל שם מרות הייררכית כמו בצבא. אני יודע שכשואמרים "מרות הייררכית כמו בצבא" זה שטחי, כי גם שם יש הידברות וכו', אבל יש בכל זאת השלב שאתה מכרע. אחרי כל ההתייעצויות. כאן אתה נכנס לסבך אחד שהוא גילדיסטי, ואחד שהוא מסממני מערת